

Универзитет „Св. Кирил и
Методиј“

Филозофски Факултет - Скопје

Институт за педагогија

Портофолиото во функција
на вреднување на
активностите на ученикот

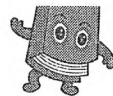
(магистерски труд)

Ментор:

проф. д-р. Јасмина Делчева- Диздаревиќ

Изработил:

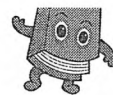
Бојана Баџакова

Содржина

Вовед

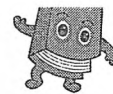
I. Теоретски пристап кон проблемот на истражување.....	3
1.Современи правци на проверувањето и оценувањето.....	4
2.Наставникот во современата настава.....	7
2.1 Подготовка на наставникот	11
2.2 Вреднување на учениците.....	12
3.Ученикот во современата настава.....	14
4. Формативно и сумативно оценување.....	17
5.Дефинирање на сновни поими.....	21
5.1 Портфолио.....	21
5.1.1 Основни елементи на едно портфолио.....	24
5.2 Видови портфолија.....	25
5.2.1 Содржината на едно развојно портфолио.....	27
5.2.2 Електронски портфолија.....	28
5.3 Изготвување и користење на портфолијата.....	32
5.3.1 Предности и недостатоци на портфолијата.....	32
5.3.2 Изготвување ефективни портфолија.....	33
5.3.3 Вклучувањето на учениците во изготвувањето на портфолијата.....	34
6.Релевантни истражувања.....	35

6.1 Историски преглед на следење и оценување на успехот и развојот на ученикот.....	36
6.2 Предмет на следење и оценување на успехот и развојот на ученикот.....	38
7. Дидактичка заснованост на следењето и оценувањето на ученикот.....	45
7.1 Оценување на ученикот во другите земји.....	47
8. Методи и форми на описно вреднување и оценување.....	49
8.1 Основни карактеристики на описното оценување.....	50
II. Методологија на истражувањето.....	57
1. Предмет на истражувањето.....	58
2. Вид на истражување.....	59
3. Цел на истражувањето.....	60
4. Задачи на истражувањето.....	60
5. Хипотези.....	61
6. Варијабли.....	63
7. Методи, техники и инструменти на истражувањето.....	63
8. Популација и примерок.....	65
8.1 Примерок на наставници.....	65
8.2 Примерок на ученици и родители.....	66
8.3 Примерок на портфолија.....	67
9. Организација и тек на истражувањето.....	67
III. Анализа и интерпретација на податоците.....	68
3.1 Анализа и интерпретација на резултатите од анализата на содржината.....	69
3.2 Анализа и интерпретација на резултатите од скалата на ставови за наставници.....	82
3.3 Анализа и интерпретација на податоците од скалата на ставови за родители.....	93

3.4 Анализа и интерпретација на податоците од интервјуто наменето за ученици.....	94
IV. Заклучни согледувања и препораки.....	97
1. Заклучни согледувања.....	98
2. Препораки.....	103
3. Литература.....	105
4. Прилози.....	110

Вовед

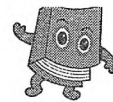
Во текот на секојдневниот живот се доведуваме во ситуации каде што треба да оцениме некогаш или нешто. На некој начин во тие ситуации сме во улога на оценувач или пак некогаш сме и предмет на оценување. Најчесто ги оценуваме луѓето околу нас, нивните постапки, даваме оценки за разни настани, појави или производи, а најчесто се оценуваме себеси и своите постапки.

Оние пак што се родители често пати се впуштаат во оценување на успешноста на своите деца во училиштето или пак ја оценуваат работата на наставниците без оглед на нивната компетентност за тоа. Иако постојат оценки кои се спротиставуваат секогаш ќе бидеме оценувач, но и ќе не оценуваат. Животот во современото општество не може да се замисли без оценување.

Следењето, проверувањето и оценувањето се интегрални елементи во воспитно- образовниот процес и секогаш се тема која предизвикува интерес и дискусија кај наставниците, но и кај родителите. Најголемо внимание предизвикувале прашањата особено во врска со објективноста на добиените оценки. Меѓутоа, во последно време, откако во нашата земја започна процесот на вклучување на иновации во основното образование, прашањата во врска со оценувањето станаа побројни и покомплексни.

Во учебната 1996/97 година во нашата држава се изготви проект за Описно оценување на учениците од I, II и III одделение во основните училишта. Како пилот проект започна со реализација во учебната 1997/98 година. Негова основна цел беше да се разработи и во практиката да се воведат аналитично описно оценување на учениците во I, II и III одделение во основните училишта наместо постојаното, нумерично оценување.

Паралелно со воведувањето на описното оценување на учениците од I, II и III одделение се поставува задолжителна задача на наставниците кои се вклучени во процесот на описно оценување дека треба почнат да изготвуваат и користат портфолија за учениците.

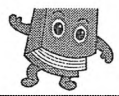
Портфолиото претставува збурка на трудови на учениците преку која се согледуваат сите оние напори, напредоци или постигања на ученикот во едно дадено подрачје и во одреден период. Значајно е да се напомене дека и ученикот се вклучува и учествува за прв пат во изборот на содржината на портфолиото.

Овој труд составен е од четири дела: во **првиот дел** теоретски ќе се пристапи и ќе се разработи предметот на истражување, односно теоретски ќе се согледаат можностите за примена на портфолиото во професионалната ориентација на учениците.

Вториот дел на овој труд е методолошки; се разработува предметот на истражување, што подразбира утврдување на целите, видот на истражувањето, истражувачката парадигма, дизајнот, варијаблите и хипотезите на истражувањето, методите, техниките и инструментите на истражувањето и примерокот на истражувањето.

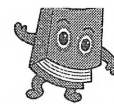
Во **третиот дел** на овој труд се пристапува кон анализа и интерпретација на податоците добиени од спроведеното истражување, приказ на добиените резултати, како и потврдување или отфрлување на посебните хипотези, со цел да се докаже основната хипотеза.

Во **четвртиот дел** се даваат заклучни согледувања од добиените резултати во нашето истражување, како и препораки за натамошно делување, со цел да се надминат слабостите и подигнување на квалитетот во воспитно-образовниот процес, особено во делот на објективноста на оценувањето на учениците.

I. Дел

**Теоретски пристап кон
проблемот на
истражување**

Промените кои следеа во образованието во нашата Република е одраз на современите светски трендови во образованието како резултат на општествено- економските промени и брзиот технички- технолошки развој. Оттука се наметна потребата од промените кои се насочени кон унапредување, подобрување на квалитетот на воспитно- образовниот процес. За таа цел во нашата држава се вовеле описното оценување на учениците од прво до трето одделение во учебната 1997/98 како пилот проект кој опфати неколку училишта на територијата на нашата држава, а потоа наредната учебна година и задолжително се вовеле во сите училишта ширум републиката. Воведувањето на описното оценување со себе носи и други новитети, за тоа како треба да се сублимираат постигнатите резултати на учениците по одреден предмет или одредена материја. За таа цел, задолжително за учениците кои што се оценуваат описно, е водење на портфолио за секое дете поединечно од страна на наставникот.

1.Современи правци на проверувањето и оценувањето

Во време на промени кои се случуваат во наставниот процес, сè повеќе се нагласува потребата од промени и подобрување на проверувањето и оценувањето на учениците. Оттука, промените во наставниот процес неминовно повлекуваат и промени во проверувањето и оценувањето на учениците.

Ако во традиционалната настава проверувањето и оценувањето беа насочени кон резултатот, тогаш во современата настава проверувањето и оценувањето се насочени кон процесот. Ако во традиционалната настава се истакнуваше обемот на знаење и се даваше предност на сумативното проверување и оценување, усното и писменото проверување на постигањата на учениците, т.н. кампањското проверување и оценување, но и проверување и оценување насочено кон барање на грешки, тогаш современата настава се стреми кон истакнување на квалитетот на знаења, примена на дијагностичкото

и формативното проверување и оценување, како и проверување и оценување со позитивна насоченост (барање на знаење).¹

Во традиционалната настава „вниманието на наставникот е насочено исклучиво на крајниот резултат на учењето-знаењето, при што се занемарени оние фактори кои можат да придонесат за активна улога на ученикот во наставниот процес и неговата општа успешност, а тоа се: внатрешната мотивација (без надворешни поткрепувања и гратификација), мотивот на постигнување и самоактуелизација (најважен во хиерархијата на мотиви според Маслов)“.²

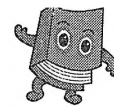
Ако во традиционалната настава ученикот не беше вклучен во процесот на оценување, тогаш современата настава е настава која е насочена кон ученикот и неговата активна улога во наставата, како и на исходите од неговото учење. Активната улога на ученикот се *отсликува* преку тоа што знаењето учениците го стекнуваат со активно учење, креативно и преку соработка, кое воедно е и тежиште на процесот на учење и развојот на ученикот, како и преку решавање на проблеми со проблемска настава. Во ваков случај процесот на учење го прати активност, креативност, продуктивност, соработка и соучество, а оценувањето е трајно и кумулативно, усмерено на развој, успех и напредок.

Исто така, во современата настава, учењето е предизвик за ученикот и истовремено претставува задоволство, а знаењата ги гради самостојно. Во неа мотивацијата на ученикот е поголема, но поголеми се и постигањата на учениците, кои се остваруваат преку активно учење и континуирано вреднување, самовреднување (учениците проверуваат што работат добро, а што лошо и како да ги поправат грешките). Меѓу другото, во современата настава застапена е континуирана процена на квалитетот на процесот на учењето и поучувањето (можност за почетна проверка и трајно следење на развојот на способностите, умеењата, вештините, гледиштата, ставовите, вредностите...), а самата настава претставува заеднички чин и процес на учење на ученикот и наставникот.

Новите трендови во наставата не налагаат само целосна вклученост на

¹ www.pep.org.mk/mk/.../Pavlinka%20Veljanovska.pdf

² Оценка на оценката: (стручна трибина) (1993), редакција Марионка Велева, главен уредник „Просветен работник“- Скопје, стр. 56-57

ученикот, туку тие налагаат *вклученост и на родителите*, односно акцентот е ставен на *партнерството помеѓу училиштето и родителите*. Така, во современото училиште родителите се партнери во воспитно- образовниот процес.

Современите тенденции на проверувањето и оценувањето на постигањата на учениците налагаат и примена на нови наставни методи и техники на оценување, кои се од големо значење за развојот на ученикот. Современите трендови се насочени кон оценување и за време на поучувањето кое уште се нарекува и алтернативно оценување. „Алтернативното оценување во себе содржи автентично оценување, оценување на перформансите, портфолио, изложување, демонстрација и други форми на оценување... Овие форми на оценување ги ангажираат учениците во учењето и бараат развој на мисловните вештини и на тој начин тие се ускладени со когнитивните теории на учењето и мотивацијата...“³

Според тоа, може да се каже дека во современата настава не се утврдува колку и кои информации учениците ги стекнале во своето образование, туку таа се стреми кон тоа учениците да се ствааат во ситуации да размислуваат што можат да направат со одредени информации и каде истите можат да ги применат, односно кон стекнување на компетенции кои се однесуваат на пронаоѓање, селекција и употребливост на тие информации.

Како што видовме, со добивањето на активна улога на ученикот во наставниот процес, а воедно и во проверувањето и оценувањето, кај ученикот се поттикнува самодовербата и мотивацијата на ученикот за учење, а наставникот има можност учениците да ги научи како да си постават конкретни цели, но и како да го развијат критичкото мислење. Со новите трендови ученикот добива можност да научи да се самооценува/самовреднува, а тоа пак ќе му биде од голема помош при донесувањето на одлуки. Меѓу другото, со тоа на ученикот му се дава можност да го „следи развојот на сопствените професионални компетенции, како и да го планира професионалното усовршување“⁴, а тоа значи и правилен избор на понатамошното образование.

Оттука може да се заклучи дека со примената на современите методи

³ James H. McMillan (2007) "Classroom assessment: principles and practice for effective standardsbased instruction" - 4th ed. Boston: Pearson Education, Allyn & Bacon стр.15

⁴ <http://www.slideshare.net/VeraMilievi/portfolio-34093712>

на проверување и оценување може многу да им се помогне на учениците во изборот на нивното понатамошно образование.

Ова може да се постигне само со примена на формативното оценување, кое пак вклучува примена на современите методи на оценување, каде ученикот ја има главната улога и каде тој е активен учесник во процесот на оценување.

2. Наставникот во современата настава

Со активната настава се менува и улогата и позицијата на наставникот. Сега тој ги предвидува, планира и ги програмира сопствените и учениковите активности. Според дидактичките концепциски решенија во активната настава се препознаваат одредени елементи на т.н. современо училиште. Неа ја сочинуваат систем од позитивни дидактички обележја препознатливи во новото училиште и нивно развивање и усовршување.⁵

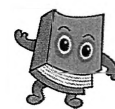
Активната настава заговара бројни микрометодички аспекти на наставата која негира рутина, а негува креативност, почитува компетентност и наложува поголем сензибилитет во планирањето и реализацијата. Активната настава претставува зафат со висока цел, но и сложени барања и преиспитувања. Наликува на куќа која се издига постепено и постепено бидејќи нејзините градители истовремено учат како се гради.⁶

Активната настава исто така создава и предуслови да се согледаат предностите и степенот на успешност на секој наставник. Таа не ја разрешува дилемата кој е добар наставник, туку бара и нуди аргументи за одговор на прашањето кои се квалитетите на еден успешен наставник.

За да се добие поголема прегледност ќе презентираме компаративен преглед на активностите кои се обележја на наставникот во активната и традиционалната настава.

⁵ Адамческа С. (1996) Активна настава, Легис, Скопје, стр. 12, 14

⁶ Исто така, стр. 14

Табела бр.1⁷

Традиционална настава	Активна настава
➤ се подготвува за секој час	➤ добро ја организира работата со учениците
➤ умее да го одржи вниманието на учениците	➤ внимателно ги следи учениците додека работат
➤ ги сака децата	➤ соработува со учениците и родителите
➤ има солидно образование	➤ го осмислува секој детаљ на работниот ден
➤ има знаење од психологијата на децата	➤ ја поттикнува самостојната работа
➤ изработува наставни ливчиња и др. материјал	➤ организира набљудување
➤ ја контролира работата на учениците	➤ организира истражување на учениците
➤ заедно со родителите работат за доброто на учениците	➤ умее и неуспешните ученици да ги поттикне
➤ постигнува резултати и со послабите ученици	➤ работи тимски
➤ обезбедува наставни средства	➤ ги мотивира учениците да работат со задоволство
➤ има соработка со педагогот	

Во ваква современа, активна настава, наставникот своите наставни и човечки квалитети им ги покажува на учениците вербално и невербално. Невербалната комуникација е праќање пораки и информации на другите без зборови и тоа на начин како: контакт со поглед, насмевка, раширени раце, физичка близина. Сите тие пораки имаат одредено значење како на пример, ширењето на рацете покажува топлина и отвореност на наставникот за соработка со учениците, додека прекрстените раце покажуваат затвореност и незаинтересираност за заемна соработка. Во врска со вербалниот контакт на наставникот препораките гласат: претставете се себе си, вклучете ги и другите да зборуваат за себе со што ќе имате можност да знаете повеќе за оној кој што

⁷ Адамческа С. (1996) Активна настава, Легис, Скопје, стр. 42

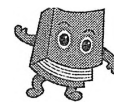
сакате да го запознаете, овозможете им на учениците да се вклучат во разговорот, бидете енергични, избегнувајте брзо и интимно самооткривање, поставувајте отворени прашања, одговарајте пошироко и др.⁸ Учеството на педагошката комуникација како процес на упатување, пренесување и примање на вербалните и невербалните пораки од наставникот кон ученикот и обратно, а со цел да се поттикне процесот на интеракција заради поуспешно учење на учениците од наставникот бара да поседува и да практикува разновидни умешности на комуницирање со нив.

Оттука може да се констатира дека комуникацијата во наставниот процес игра клучна улога за да се гради взаемна доверба помеѓу наставникот и учениците. Взаемната доверба ни овозможува беспрекорна соработка помеѓу наставникот и учениците како и помеѓу самите ученици. Во ваква наставна атмосфера учениците ќе постигнуваат подобри резултати, а пак наставникот поуспешно ќе ги остварува целите предвидени за наставниот час.

Наставникот кој активно ги поучува и контролира учениците постигнува многу подобри резултати во наставата, отколку оној наставник кој работата им ја препушта повеќе на самите ученици. Успешност значи квалитетно и навремено извршување на задачите со потполно и економично користење на сите ресурси.⁹ Во традиционалната настава аспектот на поучување за наставникот бил најважниот и тоа во форма како директно пренесување на готови знаења, додека во современата настава тоа е поинаку- наставникот повеќе е поттикнувач или насочувач на активностите на ученикот за стекнување на нови знаења. Да се води, координира и насочува наставниот процес значи да се има увид во работата на сите во одделението, а не да работи и учи секој за себе. Тоа е сè она што го прави наставникот во текот на наставата за да ја поттикне и да ја одржи работната атмосфера во одделението, и на тој начин на учениците ќе им се олесни сфаќањето и усвојувањето на материјалот, но и ќе ги развива нивните способности. Предмет на оценувањето на наставата и во воспитно- образовна работа воопшто е севкупниот развој и напредок на секој ученик односно промените во

⁸ Bratanić, M. (1997), *Susreti u nastavi*, Zagreb: Školska knjiga, str. 117

⁹ Sallis, E. (1993), *Total quality management*, Philadelphija, Kogan, page. 112

когнитивната, емотивната и психо- моторната компонента на неговата личност што настанува како резултат на учењето.

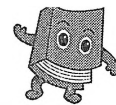
Улогата на наставникот како креатор и регулатор на социјалните интеракции ја остварува со учениците во наставата но и надвор од неа, но и со колегите и другите соработници во училиштето, со родителите на учениците и со други субјекти. Улогата на наставникот како истражувач и иноватор на сопствената работа во современата настава е толку значајна што не може да се издвои како посебна, затоа што тој врши само контрола, самопроверување и самооценување на сопствената работа; ги идентификува тешкотиите, слабостите и проблемите во својата работа; самостојно или во соработка со другите ги истражува причините за слабостите на својата работа; планира и реализира мали акциски истражувања на одделни проблеми како и акциски иновирања; учествува во истражувања што ги вршат другите, но и ја корегира сопствената работа, затоа наставникот треба да биде модел или пример на позитивна личност.¹⁰

Една од основните карактеристики на креативното учење е слободата на манифестирањето на сопствената личност. Вистинска креативна настава може да организира и реализира само демократски тип на наставник, кој настојува да ги развие критичкото и креативното мислење кај ученикот. Наспроти ова, авторски водената настава врши дехуманизација на личноста на ученикот, нудејќи репродуктивно и шаблонско знаење.¹¹

Оттука може да се согледаат сите предности на современата, активна настава како и улогата на наставникот за таа да стане современа. Се согледува дека покрај активностите на наставниот кои треба да ги промени за да ја оствари оваа настава, тој треба да поседува и низа човекови особини кои се разликуваат од оние карактеристики на наставникот во традиционалната настава.

¹⁰ Поповски, К. (1998), Успешен наставник (самооценување и оценување), Просветно дело, Скопје, стр.54

¹¹ Marko Stefanovic: (2003) Kreatologija, Rijeka, str. 207

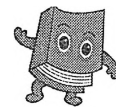
2.1 Подготовка на наставникот

Кога еден наставник се подготвува за настава треба да се дефинираат целта и задачите на работниот ден, одделно се прикажува активностите што треба да ги направат тој и учениците, со конкретни модели на работа на учениците, кои ќе бидат извори на знаења, потребни наставни средства, но и изработка на инструменти и техники за следење и вреднување на работата, како и очекуваните резултати и можните тешкотии кои би можело да се јават. Досегашните искуства говорат дека наставникот се подготвува за сопствената работа и се што е поврзано со неа без да ја вклучи активноста на ученикот. Наставникот не е само планер во активната настава туку и дизајнер на работата во одделението. Активната настава предвидува планирање на целите и задачите, односно програмирање на процесите на учењето со помош на содржините до кои ученикот доаѓа до повеќе извори на знаење и информации. Во својата подготовка наставникот треба да знае:

- Зошто предвидува да направи нешто;
- Дали неговите активности се доволно стимулативни за активноста на ученикот;
- Колку неговите активности претпоставуваат почеток на сознајниот процес на активностите на ученикот;
- Дали неговите иницијални и тековни активности ќе бидат сфатени правилно итн.¹²

Работното ангажирање на наставникот во активната настава не е парцијализирана во рамките на еден час, туку во текот на целиот работен ден. Наставниот час се идентификува со потребното време за изведување на активноста на групите. Работата на наставникот во секоја група не ја исклучува и фронталната работа. Оттуку произлегува дека наставникот во активната

¹² Адамческа С. (1996) Активна настава, Легис, Скопје, стр. 36

настава не прашува што се случува, туку тој прави да се случуваат работите во одделението.¹³

2.2 Вреднување на учениците

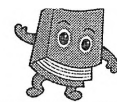
Поимот вреднување значи определување, утврдување на вредноста (важноста) на нешто. Вреднувањето е поширок поим од оценувањето. Треба исто така да се прави разлика и меѓу самиот поим вреднување во потесно и пошироко значење како и оценувањето.

- Во потесна смисла вреднувањето опфаќа: вреднување на наставните програми, на наставните средства и помагала, како и вреднување на соодветноста на законодавната регулатива и вреднување на работата на училиштето во целина.
- Оценувањето опфаќа: Оценување на постигањата на учениците и оценување на работата на наставниците и директорите на училиштето.
- Вреднувањето во поширока смисла ги опфаќа и двете-вреднувањето во потесна смисла и оценувањето.

За разлика од оценувањето, вреднувањето опфаќа:

- Се опфаќаат и проценуваат многу поширок круг на воспитно-образовни цели отколку што се постигањата на учениците во усвојувањата на знаењата по некој предмет, односно вреднувањето настојува да се добие по целосна слика за напредокот на учениците во постигањето на покомплексни цели. Притоа, акцент се става на оние промени на личноста на ученикот за кој се смета дека ја осветлуваат од сите аспекти и дека се релативно трајни.
- Вреднувањето се служи со поголем број на разновидни методи, постапки и техники за проверување и прибирање на податоци.

¹³ Адамческа С. (1996) Активна настава, Легис, Скопје, стр. 34

- Во вреднувањето се земаат предвид и во идна интегрирана целина се интерпретираат разновидни индикатори за однесувањето на единката (ученикот), при што се добива по целосна слика за него и за образовната ситуација која е предмет на вреднување.¹⁴

Целта на вреднувањето е да се обезбедат релеватни податоци кој ќе го покажат степенот на напредување на учениците во поглед на остварувањата на целите на наставата, но и да им се овозможи на наставниците и на одговорните во образованието да ја проценат успешноста на наставната практика. Задача на вреднувањето е да се утврдат слабостите на наставниот процес, да се предложат корективни мерки, вклучувајќи и измена на наставните програми за да се задоволат развојните потреби на учениците и да се обезбеди поуспешно раководење со наставата. Вреднувањето е процес на поглобално проценување на постигањата, при што се земаат предвид и пропишаните објективни околности кои придонесуваат за тоа, додека оценувањето е поаналитичко и пообјективно.¹⁵

Вреднувањето претставува нешто повеќе од оценувањето. Тоа не се задоволува само со утврдувања на постигнатите резултати и нивно споредување со пропишаните стандарди, туку трага по причините кои довеле до повисоки или пониски резултати, но и бара одговор на прашањата зошто одредени цели се постигнати или не. Вреднувањето исто така значи и проценка за тоа какви ресурси (субјективни сили, време и материјални средства) се вложени за постигнатите резултати и колку тие се вредни и соодветни на планираните цели. Вреднувањето на работата на ученикот се смета за своевидна анализа на сите фактори од кои зависи напредокот на учениците, анализа на слабостите и превземање на соодветни мерки и активности за нивно надминување.¹⁶

¹⁴ Поповски К. (2005) Училишна Докимологија, Китано, Скопје, стр. 34

¹⁵ Исто така, стр.34

¹⁶ Исто така, стр. 35

3. Ученикот во современата настава

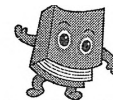
Основниот третман на ученикот во современата настава се заложбите за негов активен творечки однос кон наставните содржини. Според Фром, ученикот не треба само да поседува знаење, туку да биде и личност, субјект.¹⁷ Од досегашната практика квалитетот и успешноста на учениците ги согледуваме преку работи кои го следат процесот на учење, додека ставовите на учениците во активната настава се најавени елементи на акција и иницијативи, а тие се манифестираат со: истражување, знае да набљудува, активен е на часот, нешто поучува, ги прашува родителите, разговара со наставникот. Во рамките на современите сфаќања за положбата и статусот на ученикот во училиштето се поставува прашањето: Дали ученикот е објект или пак субјект во наставниот процес?

На ова прашање М. Вилотијевиќ вели дека сега ова прашање не се поставува затоа што педагогијата ова го има решено одамна. Ученикот претставува и објект и субјект во воспитно образовниот процес: објект- затоа што наставникот го учи ученикот нешто што уште не знае, а субјект- бидејќи учењето претставува активен процес.¹⁸

Современата настава не ја негира потребата од ред и дисциплина во училницата. Со активната настава ученикот слободно станува, се движи, му се обраќа на наставникот, бара објаснување, бара извори во библиотека и сл. Ученикот во активната настава нема фиксно место на седење, туку во зависност од карактерот на задачата што ја изведува може да престојува во истражувачкото или ликовното катче, да чита во катчето за одмор или да стои во групата и да дискутира за одредена задача. Тука веќе станува збор за дисциплина со поголема одговорност и совесност. Бидејќи во активната настава сите членови на групата се постојано ангажирани со активности и лидерот на групата постојано бара идеи за одредена активност, истражуваат

¹⁷ Трој Ф. (1957), Прилог питању проверивања знања и оценивања ученика у нашим школама, Београд, стр. 55

¹⁸ Pedagoski recnik II (1967), Beograd, стр. 117

на часот различна литература, набљудуваат и размислуваат. Учениците во оваа настава немаат време да се движат слободно без потреба низ училницата или да зборуваат гласно надвор од темата.¹⁹

Затоа дисциплината треба да ја сфатиме пошироко, односно дека не мора да се задуши слободата на ученикот за да се воспостави дисциплина. Со самиот интерес кој учениците го имаат и го остваруваат преку одредена активност во текот на наставниот час, тие несвесно стануваат дисциплинирани ученици. На тој начин не се задушувa креативноста на ученикот и се излегува од шаблонот по кои учениците треба да ги стекнат одредените сознанија.

Меѓутоа, творечката работа е напорна и тешка. Затоа, ученикот треба навремено, мисловно и емоционално да се подготвува за творечка активност. Активно и креативно стекнувајќи знаења, тој не само што учи, туку и твори: набљудува, забележува, истражува, експериментира и открива појави, односи и закони, формулира дефиниции и сл.

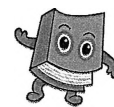
Кога ученикот е во субјективна позиција тогаш тој има и широки можности да направи вистински избор на информации, нивен селектор, носител и евалуатор. Тука не треба да се подразбираат само содржините во наставната програма, туку и многуте информации од природната и општествената средина, средствата за масовно комуницирање и сл.

Комуникацијата и медиумите во современата настава се една од суштинските одредници на позицијата на ученикот во наставата. Разновидните типови на компјутерски, телекомуникациски и микроелектронски системи, разновидните медиуми за прибирање, чување и размена на информации, дигиталното радио и телевизиско емитување - претставуваат најсовршени и флексибилни медиуми кои овозможуваат демократска форма на учење.²⁰

Сите овие фактори доведуваат до една нова филозофија во однос на улогата на ученикот како субјект во наставата која постепено се имплементира во теоријата на наставата. Оваа филозофија има големо влијание за тоа

¹⁹ Адамческа С. (1996) Активна настава, Легис, Скопје, стр. 56-57

²⁰ Даниловиќ М. Утицај и можности информационо- комуникационих медија и технологија...(Комуникација и медији у современој настави- Зборник трудова), Јагодина, 2004, стр. 17

дидактичката концепција на учењето да се менува и да се дополнува со нови форми на организација на наставата. Ваквиот начин на толкување на процесот на учењето се нарекува и когнитивна револуција, чиј втемелувач е Џон Дјуи со неговите следбеници, а во основа на таа филозофија е поимот активни ученици.

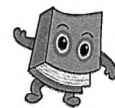
Во некои евоорпски земји се смета дека во 2010 година ученикот првенствено ќе стекнува знаења преку електронскиот систем кој поврзува милиони компјутери, т.е. интернетот. Исто така, и радиотелевизиските програми ќе бидат дел на образовната програма која се одвива преку интернет.

Ваквите образовни програми се формираат врз основа на идејата дека содржините треба да се креираат според потребите и специфичностите на секој ученик, но и времето во кое живеат. На тој начин се овозможува дигиталната култура и медиумската писменост за учениците бидат главни чинители на современиот образовен систем.

Табела бр.2 Учениците во традиционалната и активната настава²¹

Ученици	
<i>Традиционална настава</i>	<i>Активна настава</i>
➤ учи редовно	➤ е работлив
➤ повторува дома	➤ истражува
➤ оди редовно в училиште	➤ забележува се што ќе прочита
➤ ја слуша наставничката	➤ учи од енциклопедии
➤ ја сака наставничката	➤ ја слуша наставничката
➤ седи мирен на час	➤ знае да набљудува
➤ учествува во приредби	➤ учи заедно со другарчињата
➤ решава повеќе задачи	➤ пишува извештаи
➤ учи по ред од учебникот	➤ оди да набљудува
➤ препишува точно	➤ разговара со наставничката
➤ чита повеќе книги	➤ чита повеќе книги
➤ знае се	➤ го пофалува наставничката
➤ пишува убаво	➤ учи во група

²¹ Адамческа С. (1996) Активна настава, Легис, Скопје, стр.49

➤ е дисциплиниран	➤ е активен на час
➤ е послушен	➤ проучува нешто ново
➤ поздравува	➤ сака да знае повеќе
➤ е културен	➤ не зборува
➤ си легнува рано	➤ знае да користи компјутер
➤ е подготвен секој час	➤ ги прашува родителите
➤ се интересира на час	➤ си проверува што научил
➤ им кажува на родителите што му се случува во училиште	➤ е љубопитен
	➤ сака да учи

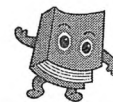
4. Формативно и сумативно оценување

Следењето на работата и оценувањето на ученикот е многу комплексен проблем кој е поврзан со поучувањето. Како што веќе спомнавме претходно, новите трендови на проверувањето и оценувањето на учениците ја нагласуваат активната улога на ученикот, односно вклученоста на ученикот во процесот на оценување. Така, тоа може да се реализира преку примена на формативното оценување или, како уште се нарекува, оценување заради учење.

Според Black & Wiliam (1998б) формативното оценување ги опфаќа „сите оние активности што ги преземаат наставниците и нивните ученици, е да даваат информации кои што ќе се користат повратно за да се модифицира наставата и активностите за учење во кои што тие се ангажирани“.²²

Формативното оценување или тековно оценување, претставува континуиран процес на следење и проверување на работата на учениците, како и нивните постигања, заради прибирање на податоци за оценувањето на учениците. Според тоа, формативно оценување е „секое проверување и оценување кое му помага на ученикот да (на)учи и да се развива, да напредува. Тоа подразбира континуирано следење, проверување, оценување и

²² Прирачник- (2007) Примена на стандардите на оценување на учениците - материјали за обука на обучувачи, стр.12

поддржување, како и насочување и корегирање на работата и однесувањето на ученикот”. Со примената на формативното оценување наставникот и учениците постојано добиваат повратни информации за нивната работа. Имено, „формативното оценување е дел од инструктивниот процес. Кога е вметнато во самата пракса тоа ни дава информација потребна за да ги усклади поучувањето и учењето додека тие се одвиваат. Во оваа смисла формативното оценување ги информира и двете страни, и наставниците и учениците, за ученичкото разбирање како појдовна точка за навремени проверувања.“²³

Од друга страна, оценувањето својата формативна функција и цел ќе ја оствари само кога наставникот и учениците постојано имаат повратни информации за квалитетот на нивната активност и за ефектите од неа. Така, „наставникот треба да има информации за своето педагошко влијание врз учениците, но и за самите резултати. Само така наставникот може да ја планира и реализира својата идна работа. Учениците, пак, од добиените повратни информации треба да стекнат увид за сопствените постигања и врз основа на тоа, сами или со помош на наставникот, да го планираат своето учење“²⁴. Со добивањето на повратни информации на ученикот му се дава можност да дознае што направил добро, а тоа пак го наведува ученикот како да го достигне следниот чекор за напредокот во учењето. Оттука може да се заклучи дека, „формативното оценување се однесува и на оценувањата што им даваат информации на учениците и на наставниците, кои се користат за подобрување на наставата и учењето. Тие обично се неформални и тековни, и покрај тоа што и не мора да бидат такви. (National Research Council, 2001).“²⁵

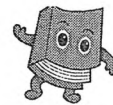
Друга значајна карактеристика за формативното оценување е директната вклученост на ученикот во процесот. „Ако ученикот не е вклучен во процесот на оценување, тогаш формативното оценување не е потполно имплементирано. Учениците треба да бидат вклучени и како оценувачи на сопственото учење, но и како ресурси при оценувањето на другите ученици.“²⁶ Всушност, голем број истражувања покажуваат дека со вклучување на

²³ Поповски, К. (2002). РЕЧНИК на термините од областа на оценувањето на постигањата на учениците, Македонска книга, Скопје, стр. 134

²⁴ www.pep.org.mk/mk/.../Pavlinka%20Veljanovska.pdf

²⁵ Примена на стандардите за оценување на учениците - материјали за обука на обучувачи, стр.12

²⁶ <http://www.amle.org/Publicatio/WebExclusive/Assessment/tabid/1120/Default.aspx>

учениците во овој процес се зголемува нивната мотивација за учење. Меѓутоа, тоа не треба да значи и отсуство на вклученоста на наставникот, напротив во овој случај наставниците се клучни во идентификување на целите, при оценувањето во поставување на јасни критериуми за успех, како и во дизајнирањето на задачите на оценувањето.

Исто така, не треба да се изостави фактот дека со тековното или формативното проверување „учениците се навикнуваат на систематско и самостојно учење. Исполнувајќи ги секојдневните задачи и обврски, се воспитуваат особини на истрајност, организираност, одговорност и дисциплинираност“²⁷, што пак е доста значајно за оспособување на учениците за самостојно да донесуваат одлуки за понатамошниот тек на нивното образование.

Сумативното оценување или оценување на наученото, се применува на крајот на одреден временски период, на крајот на една лекција, на крајот на полугодieto или учебната година за да се оцени она што учениците го научиле, односно со него се „сумираат развојот и напредокот на ученикот на крајот на еден одреден период“.²⁸ Според тоа, сумативното оценување се однесува на „кумулятивното оценување и обично се врши на крајот на извесна тема или тематска целина, со намера да се стекне увид во тоа што некој ученик научил или пак, за квалитетот на учењето. Само така може да се даде суд за неговата работа според одредени стандарди“.²⁹

„Сумативното проверување и оценување по правило треба да опфати поголем, доволно репрезентативен дел од наставните содржини, за да може наставникот да оцени дали учениците го постигнале пропишаниот образовен стандард од одделните области за соодветното одделение“.³⁰

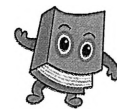
При секое сумативно оценување потребно е да се задоволат, најмалку три услови:

²⁷ Гогоска, Л. (1997), Дидактика, Скопје: Свезда, стр.159

²⁸ http://en.wikipedia.org/wiki/Summative_assessment

²⁹ Примена на стандарите за оценување на постигањата на учениците материјали за обука на обучувачи, стр.12

³⁰ Поповски, К. (2005). Училишна докимологија, Следење, проверување и оценување на постигањата на учениците, Китано, Скопје, стр.178

- Учениците мора претходно да бидат информирани за времето, целта, содржината, критериумите и начинот на изведување на сумативното проверување и оценување;
- Испитувачот- изведувачот на проверувањето и оценувањето мора да обезбеди тоа да се одвива во околности во кои ќе се елиминираат или ќе се сведат на минимум сите можни пречки, кои би имале влијание врз одговарањето на испитаниците;
- Посакувано е во утврдувањето на завршната оценка да учествува и ученикот односно таа да биде плод на заедничко оценување.³¹

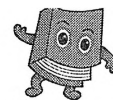
За подобра споредба на формативното и сумативното оценување, карактеристиките на овие оценувања ќе ги прикажеме табеларно:

Табела бр.3 Карактеристики на формативното и сумативното оценување.³²

СПОРЕДБА НА ФОРМАТИВНОТО И СУМАТИВНОТО ОЦЕНУВАЊЕ			
		Формативно оценување	Сумативно оценување
Цел		Да го унапреди поучувањето и да му даде на ученикот повратна информација	Да ја измери компетентноста на ученикот
Кога се спроведува		Во текот на процесот на учење	На крајот на одреден период
Како учениците ги користат резултатите		За самопроверување на постигањата	За да го мерат нивниот развој
Како наставниците ги користат резултатите		За проверка на разбирањата	За оценки

³¹Поповски, К. (2005). Училишна докимологија, Следење, проверување и оценување на постигањата на учениците, Китано, Скопје, стр.179

³² Douglas Fisher, Nancy Frey (1965) "Checking for understanding: formative assessment techniques for your classroom" Alexandria, Virginia, USA: Association for Supervision and Curriculum Development, str.4

5. Дефинирање на основни поими

5.1 Портфолио

Зборот *Portfolio* има латински корени и потекнува од зборовите *Portrare* (носење) и *Foglio* (хартија). Портфолиото како клучен поим, во педагошките лексикони и речници се поистоветуваат со ученички досиеја односно, портфолијата претставуваат примероци на индивидуалните постигнувања на учениците. Поимот *портфолио*³³, според речникот од Oxford University, се толкува како тенка папка која се користи за носење документи, цртежи и слично; колекција на документи, слики цртежи кои се користат на пример при пријавување за работа или интервју; список на продукти кои ги нуди одредена компанија.

Според **Arter & Spandel (1992)** „*портфолиото* е корисна збирка на трудови која што укажува за напорите, напредокот или постигањата во едно дадено подрачје. Ваквата збирка мора да го вклучува и учеството на ученикот во изборот на содржината на портфолиото, насоките за избирањето, критериумите за оценување како и на неговите добри страни, но и доказите за самоанализа на ученикот“.³⁴

Според друга дефиниција, „под портфолио во контекст на образованието подразбираме своеврсна колекција на материјали, која настанала во припремата, текот и по реализацијата на наставниот процес“.³⁵

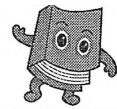
Попрецизна дефиниција за портфолиото имаат дадено Kubiszyn & Borich (2007) кои портфолиото го дефинираат како „колекција на избрани трудови на ученикот со која се документира што ученикот успеал да постигне и како го постигнал тоа. Колекцијата е кооперативен зафат на наставникот и ученикот, кои заеднички одлучиле за целите, содржината и критериумот за вреднување на портфолиото.“³⁶

³³ OXFORD ADVANCED LEARNERS DICTIONARY, Oxford University Press, 2000, str. 1022

³⁴ McMillan, J., (2007). Classroom assessment: principles and practice for effective standards-based instruction, - 4th ed., Boston: Pearson Education, str. 269

³⁵ Zbornik(2012)-Kvalitet u obrazovanju : izazovi I perspektive – Beograd: Institut za pedagogiju i andragogiju Filozofskog fakulteta, str. 261

³⁶ Презентации и работни материјали за обука 1- Примена на стандардите за оценување на учениците

Портфолиото претставува корисна збирка на трудови на ученикот која што ни кажува за напорите, напредокот или постигнувањата во едно дадено подрачје. Ваквата збирка мора да го вклучува и учеството на ученикот во изборот на содржините на портфолиото, насоките за неговиот избор, критериумите за оценување на неговите добри страни како и докази за самоанализа на ученикот.³⁷

Портфолијата претставуваат една ограничена збирка на учениковите трудови кои што главно се користат за да се покажат најдобрите трудови на учениците или да го покаже образовниот развој на ученикот во одреден временски период. Тие помагаат да се создаде кумулативна евиденција за работата на учениците преку собирање на примероци од нивните трудови. Примерите на портфолијата вклучуваат примероци од писмени задачи, уметнички дела, наставни листови, извештаи од научни експерименти итн.

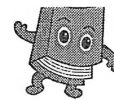
Портфолиото е во контекст со:

- неформалното оценување, со оние инструменти и постапки во оценувањето што можат да се користат за собирање на информации за учењето на ученикот и се поинакви од публикуваните инструменти кои се со пропишани постапки.
- формалното оценување, исто како и сумативно оценување, е поврзано со давање оценки и сведителства/ уверенија.
- „автентичните оценувања“ кои што ги содржат истите предизвици и стандарди за практичната оспособеност на учениците со кои обично се соочуваат писателите, бизнисмените, научниците, водачите на комуналните заедници, дизајнерите или историчарите. Тие вклучуваат пишување на есеи/ писмени состави и извештаи, спроведуваат поединечни и групни истражувања, изготвуваат предлози и модели, составуваат портфолија итн.³⁸

Значајноста на портфолиото е дека со негова примена добиваме квалитетен процес на учење и поучување, а истовремено се промовира

³⁷ Примена на стандардите за оценување на учениците (МЦГО- Скопје- 2008- стр. 73)

³⁸ Исто така, стр. 73

критичката парадигма на учење и поучување, како и документирање на процесот и достигнуањата на ученикот. При самиот процес на креирање на едно портфолио учениците имаат многу придобивки: ним им се дава можност за рефлексија, а тоа значи поставени цели, интеракции наставник - ученик, ефективни стратегии на поучување, алтернативни методи на вреднување; , но промовира и професионален дијалог. Портфолиото на начин на кој ниту една друга процена не може, докажува врска помеѓу контекстот и личната историја, кои го карактеризираат реалниот процес на поучување, но се разбира и дава можност да се документираат новините во поучувањето и учењето.

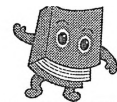
Портфолиото исто така е и своевиден „креативен чин, претставува форма на самоизразување во професионален контекст во процесот на учење и поучување. Процесот на развивање на портфолиото дава увид во сопственото напредување, од една страна, но исто така е и основа за евалуација и критичка рефлексија, од друга страна.“³⁹

Портфолиото исто така е и збирка на ученички трудови кои го покажуваат вложениот труд, напредокот, но и успехот на учениците. Во овој современ начин на оценување, учениците и наставниците делуваат како партнери во овој процес. Оценувањето по пат на портфолио ја поттикнува самодовербата и мотивацијата кај ученикот за учење, а на наставникот му се дава можност да ги научи учениците како да си поставуваат цели при учењето, а истовремено да го развиваат и критичкото мислење.

За портфолиото може да се каже дека е средство кое помага во учењето, извор на евалуативни податоци за учењето на ученикот и извор на податоци за наставата и нејзино понатамошно развивање.

Портфолиото го отсликува личниот пат на оној кој учи (било да се работи за ученикот или наставникот) низ процесот на учење, што е значаен евалуативен податок, и за внатрешна или надворешна евалуација. Имајќи ги во предвид различните можности за употребата на портфолиото, не е необично да се забележи трендот на пораст на неговата употреба во наставата и во полето на образованието ширум светот. Исто така, често може да се најде и на тоа дека портфолиото претставува неприкосновена алатка која им

³⁹ Портфолио као начин подстицања самовредновања и самовођеногу образовању
<http://scindeks.ceon.rs/article.aspx?artid=0553-45690906588M&redirect=ft>

овозможува на учениците „подобро да учат“, како и алтернативен начин за вреднување на работата на ученикот, со чии потенцијали се надминуваат сите слаби страни на постоечкиот систем.⁴⁰

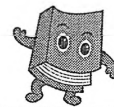
Кога станува збор за содржините во портфолиото треба да се напомене дека тие се собираат во текот на одреден период и се употребуваат како доказ за способностите на учениците. Во оценувањето со помош на портфолио од суштинско значење е активноста на ученикот, затоа што ученикот сам ги избира трудовите за своето портфолио и на тој начин учествува во процесот на вреднување и претставување на сопствената работа. Тоа, исто така, потребно е во текот на целата година да им биде достапно и на родителите за да можат и тие да придонесат во квалитетната реализација на наставата. Меѓутоа, оценувањето со помош на портфолио не е ниту малку лесно да се реализира во училишта каде наставниците изведуваат настава со голем број на ученици. Затоа сите треба да настојуваат и да се ослободат од долгогодишните навики кои делуваат негативно на процесот на оценување.

5.1.1 Основни елементи на едно портфолио

Кога станува збор за портфолиото секогаш треба да напоменеме дека тоа не е така едноставно. Претставува документ кој бара голема посветеност и придржување на елементите кои треба да ги содржи секое портфолио, па така основните елементи на секое портфолио се следните:

1. **Белешка на корицата**- за авторот и што покажува портфолиото за напредокот во учењето (се пишува на крај, но се става напред). Белешката на корицата ги сумира показателите за учење и напредокот на ученикот.
2. **Содржина** со броеви на страниците
3. **Елементи**- задолжителни (што мора да се опфатат) и незадолжителни (елементи по избор на ученикот). Задолжителните елементи мора да бидат застапени кај сите ученици, бидејќи даваат заедничка основа според која ќе се

⁴⁰http://www.academia.edu/3277870/Portfolio_kao_sredstvo_evaluacije_iskustva_ucenja_u_nastavi

одлучува при оценувањето, а незадолжителни елементи овозможуваат портфолиото да ги претстави посебните квалитети на секој ученик.

4. **Датуми** кога се вклучени содржините за да се олесни следењето на напредокот во одреден временски период.

5. **Нацрти** за усни и писмени продукти и преработени верзии на пр. прв нацрт и поправени верзии на истите.

6. **Размислувања** кои можат да се појават во различна фаза од процесот на учење како на пример:

а) за секој елемент во портфолиото треба да се даде кусо образложение затоа што е одбран, при тоа одговарајќи на следниве прашања:

- што научив од ова?
- што сработив најдобро?
- зошто ја одбрав оваа содржина?
- што сакам да подобрам во содржината?
- што мислам за мојата практична оспособеност?
- каде имав проблеми?

б) за целото портфолио (белешки на корицата)⁴¹

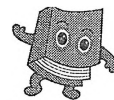
5.2 Видови портфолија

Главната цел на портфолијата со најдобрите трудови (или портфолија за постигањата) е : (1) да се избираат најдобрите трудови на ученикот обезбедувајќи уверливи податоци дека ученикот ги постигнал посебните образовни цели и (2) комуникацијата (пренесувањето на информации).⁴²

Портфолијата, заради нивната длабочина и времето што им се посветува, претставуваат одлично средство за давање поддршка на интегрираното учење преку низа теоретски и меѓучовечки способности.

⁴¹ <https://www.scribd.com/doc/61719535/1-Priracnik-Vrednuvanje-i-Ocenuvanje>

⁴² Примена на стандардите за оценување на учениците (МЦГО- Скопје- 2008- стр. 74)

Целите на портфолијата за развојот и учењето (за напредокот) се: (1) да им помогнат на наставниците и учениците на систематски начин да го разгледуваат напредокот, но и да го поттикнуваат развојот на учењето и (2) да им овозможува на учениците да ја разгледуваат својата работа и да го видат напредокот што бил постигнат во текот на нивното учење. За да бидат ефективни, портфолијата треба систематски да се планираат и применуваат.⁴³

Наједноставно кажано едно портфолио со пишани трудови, на пр, може да се одржи:

- содржина/ преглед на трудовите;
- примери на трудови на различни етапи од изготвувањето на првата верзија, поправањето и уредувањето;
- примерок на најдобриот труд со забелешка, зошто ученикот смета дека тоа е неговиот најдобар труд;
- примери на различни видови пишани трудови за различна популација (поштена картичка, рецепт, телефонски потсетник, насоки, упатства).⁴⁴

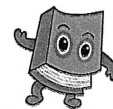
Наспроти проектите кои што обично бараат од учениците да изготват извесен производ кој што е поврзан со неколку стандарди или теми, портфолијата обично бараат разновидност на ученичките трудови поврзани со повеќе поставени стандарди или теми.

Треба да се напомене дека наставниците и учениците се вклучени во одлучувањето за тоа што ќе содржи портфолиото, кои ќе бидат критериумите за оценување и за напредокот во учењето. При оценувањето на портфолиото се става акцент на оценување на напредокот што ученикот го постигнува, на процесот и практичната оспособеност во текот на еден временски период па оттука постојат два вида на портфолио:

1.Развојно портфолио- го документира нивото/ степенот на учењето и обезбедува докази за напредокот на ученикот. Најчесто се користи за формативно оценување, но исто така може да служи и за оценување на крајот од полугодието или учебната година.

⁴³ Примена на стандардите за оценување на учениците (МЦГО- Скопје- 2008- стр. 74)

⁴⁴ Исти така, стр. 74

2. Репрезентативно портфолио- ги демонстрира најдобрите постигнувања во учењето и ги содржи најуспешните изработки. По природа се користи за сумативното оценување. Намерата на овој вид на портфолио е да се направи финална евалуација и најчесто се користи заедно со усна презентација на содржините опфатени во портфолиото.⁴⁵

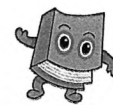
5.2.1 Содржината на едно развојно портфолио

Подолу е даден кус преглед на можните содржини на едно портфолио по предметот математика за IV одделение. На крајот, се забележува дека се поврзани со целите на учењето.

Табела бр. 4

Цели на учењето	Што влегува во портфолиото
➤ Ученикот претставува множество со Венов дијаграм.	➤ Опис од страна на наставникот за активноста на ученикот каде претставува множество со Венов дијаграм.
➤ Ученикот решава равенки што ги содржат операциите множење и делење.	➤ Конечна верзија на задачата на ученикот за што ги содржи операциите множење и делење.
➤ Ученикот решава текстуални задачи со две операции.	➤ Задачи по алгебра што ученикот ги решавал.
➤ Ученикот ги анализира стратегиите за решавање проблеми и ги утврдува позитивните страни и слабости.	➤ Писмено образложение за содржината на портфолиото.

⁴⁵ Настава и учење во 21-от век, (2009), USAID, Скопје, стр. 50

Како друг пример е дадена можната содржина на портфолијата по предметот општество за IV одделение. Содржината на портфолијата мора да соодветствува на образовните цели на извесна тема или проект.

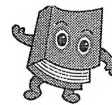
Табела бр. 5

Портфолио по општество

- семеен албум;
- изаботка на родово стебло;
- дневник за решавањето на проблемите;
- наставна работа есеј „Мојот родител“;
- Т- табела за позитивната и негативната улога на дневните весници, радиото, телевизијата и интернетот;
- илустрации за своето живеалиште: стан, куќа, станбеа зграда и тн.;
- изработка на релјеф на непосредната околина;
- изработка на апликации на картографски знаци;
- преку грозд техника прикажување на можните проблеми во населбата каде што живеат;
- изработка на писмен состав за една од културните институции или традиции во локалната заедница.

5.2.2 Електронски портфолија

Еден од главните предизвици во примената на оценувањето на портфолиото се тешкотиите со обемот и со водењето на самото портфолио. Некои од предизвиците можат да бидат совладани преку користење на електронски портфолија кои што содржат слични информации и материјали. Тие се налик како и стандардните портфолија, со таа разлика што се складираат по електронски пат во форма на текст, графичко претставување, аудио и видео запис. Дигиталните камери овозможуваат и ја олеснуваат нивната примена. Главната предност со електронските портфолија е дека портфолијата можат да се складираат на хард дискови, цд-ромови и други

електронски медиуми за меморирање на податоците содржани во портфолиото.

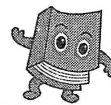
Портфолијата имаат повеќе намени кои се создаваат од различни перспективи според потребите на поединецот. Видовите на портфолиото се идентификувани од страна на Zeichner и Wrey (2001). Abrami и Берет (2005), а во исто време претпоставуваат три различни видови на портфолија. Тие ги поделиле во процесни портфолија или работни, портфолија за презентација и портфолија за оценување.⁴⁶ Smith и Tillemma (2003) идентификуваат, пак две димензии според кои се разликува употребата на е-портфолија:

а) задолжително или доброволно користење на е-портфолијата во наставата и

б) може да биде за личен и професионален развој на наставниците.

Берет (2004), посочува голем број на метафори, цитати, за е-портфолијата, така на пример ги нарекува: *"огледало, карта за еден, четка за заби, патување"*, кои на некој начин поетски ја илустрираат различноста и видови на е-портфолија. Постои разновидност и во природата на користењето на е-портфолиото кое претставува како форма во согласност со активноста која се случува. Е-портфолијата, исто така, можат да се дефинираат и како начин на размислување. Харпер (*лични комуникации*, 2007) ја нагласил потребата од тоа да се разгледаат е-портфолијата во однос на процесот на логичкото размислување и процесот на учење. Што се однесува на процесот на е-портфолиото како технологија, Калдерон и Ернандез (2006) забележале дека студентите се повеќе станувале свесни за е-портфолијата воочувајќи еден интересен начин на размислување, имале чувство дека ги следат своите искуства како отсјај т.е. одраз во огледало, а при тоа биле сведоци на *"создавање на поврзаноста помеѓу теоријата и практиката"*. Е-портфолијата исто така иницираат размислување и заради мисловните

⁴⁶ <http://sites.google.com/site/eportfolioswp/>

искуства. Централен акцент на процесот или начинот на размислување е рефлексивната димензија на е-портфолијата како процес и активност.⁴⁷

Многу автори нудат различни дефиниции на поимот Електронско портфолио. Во овој дел ќе направиме краток осврт на дефинирање на Е-портфолиото на некои автори. Рик Стигинс⁴⁸, 1994 е-портфолиото го дефинира како „Колекција од ученичка работа која демонстрира достигнување или подобрување. Материјалот што треба да се собере и приказната што треба да се раскаже може да варира во голема мера “ тој додава дека е-портфолиото е "средство за комуникација за растот и развојот на ученикот " и "не е форма на оценување".

Северозападната асоцијација за оценување нуди слична дефиниција, „Намерна колекција на ученичка работа што илустрира напори, напредок и достигнувања во една или во повеќе области. Збирката мора да вклучува: учество на ученикот во изборот на содржините, критериуми за селекција, критериуми за добивање на заслуга, а претставува доказ за авторефлексивност на ученикот.“⁴⁹

Електронското портфолио според Saterlend и Pael (2007) се дефинира како „намерна агрегација на дигитални предмети - идеи, докази, рефлексии, коментари и сл, кои се "претставуваат" пред одбрана публика како доказ за учење на лицето или како негова способност ".⁵⁰

Следна дефиниција која е основана од страна на Националната иницијатива за инфраструктура во учењето (NLII, 2003):

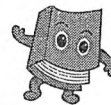
„Колекција на автентични и различни докази, извлечени од поголема архива, претставувајќи го она што едно лице или организација го научило со текот на времето, што е одраз на личноста или организацијата и е наменето за

⁴⁷ <http://www.delicious.com/eportfolios/>

⁴⁸ Рик Стигинс е основач на институтот за тренинг на оценување. го основал со цел да понуди професионален начин на оценување за учителите.

⁴⁹ <http://www.schools.pinellas.k12.fl.us/educators/portfolio.asp>

⁵⁰ McAllister, Lynn M.. and Hallam, Gillian Tues and Harper, Wendy's. ePortfolio as a tool for lifelong learning: (2008) Contextualising Australian practice. In Proceedings of International Conference on Lifelong Learning 2008, p. 246 pages

презентација на еден член или повеќечлена публика и има одредена реторичка цел“.

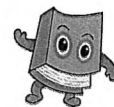
Во една друга дефиниција, *е-портфолиото користи електронски технологии, и претставува контејнер кој им дозволува на учениците односно наставниците да ги соберат и организираат готовите продукти-артефактите во многу медиумски типови, користејќи хипертекст врски за да го организираат материјалот, да ги поврзат доказите со соодветни резултати, цели или одредени стандарди.*⁵¹

Според М. Van Wesel & A. Prop (2008) **“е-портфолиото е многу важен документ кој зборува наместо Вас. Тоа ја игра својата улога во Вашето прво претставување како иден веб дизајнер, тоа подоцна може да прерасне во претставување на фирмата во која е вработен на пр. тој дизајн”**.⁵² Авторот објаснува дека е-портфолиото е документ кој е замислен да биде еден дел на теоретско согледување на портфолиото и неговата важност, додека во вториот дел да се разработуваат практично применливи техники кои се користат во програмите за веб дизајнот.

Според сè она што претходно го искажале бројни автори, може да искажеме најширока дефиниција за е-портфолио: кое претставува голема папка што содржи фотографии или документи. Традиционално, е-портфолија користат уметниците за да ја покажат својата работа и да ги демонстрираат своите вештини. Денес е-портфолија се користат во бројни дисциплини. Во областа на образованието, е-портфолиото вообичаено се дефинира како "намерна колекција на ученичка работа што ја отсликува работата на ученикот, неговиот напредок и достигнувања во една или повеќе области". Е-портфолиото се смета за моќна алатка која им помага на учениците во учењето и документирањето на нивните трудови во процесот на учење. Многу студии ги покажале бенефициите од мисловните процеси кои се развивале со примената на е-портфолио кај учениците. Во последниве години, со подемот на е-учењето и располагање на се повеќе напредни технологии, мултимедијалните електронски портфолија ги замениле традиционалните хартиени портфолија.

⁵¹ http://edutechwiki.unige.ch/en/Learning_e-portfolio

⁵² ["The influence of Portfolio media on student perceptions and learning outcomes."](#)

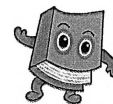
5.3 Изготвување и користење на портфолијата

5.3.1 Предности и недостатоци на портфолијата

Табела бр. 6⁵³

Предности	Недостатоци
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Можат да бидат прилагодени на индивидуалните потреби, интереси и способности на ученикот. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Се посветува многу време од страна на наставникот и ученикот во изготвувањето и одржувањето на портфолијата.
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Можат да го документираат како развојот така и постигањата на ученикот. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Севкупното нивно водење и чување.
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Можат да го поттикнуваат самовреднувањето на наставникот, позитивно влијание врз ученикот во одредени временски периоди. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ограничувањата за користење во сумативни оценувања со одлучувачко влијание. Тешко се воспоставуваат јасни критериуми за бодирање како резултат на вклучениот обем и разновиден материјал. Ова ја намалува релијабилноста.
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Учениците нив ги чувствуваат како лична сопственост која што им помага да превземаат одговорност за поставувањето цели и вреднувањето на нивниот сопствен напредок. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Неадекватната спецификација на целите, упатствата за изготвување или критериумите за оценување од страна на наставниците. Води кон тоа портфолијата да бидат само папки кои што содржат неорганизирана збирка на трудови.
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Помагаат во известувањето на родителите за развојот, 	

⁵³ Примена на стандардите за оценување на учениците (МЦГО- Скопје- 2008- стр. 76)

<p>учењето и постигањето на ученикот на еден конкретен начин.</p>	
---	--

5.3.2 Изготвување ефективни портфолија

При изготвувањето на портфолио, за да се извлече максимумот од предностите и да се минимизираат недостатоците, од голема важност е да се познаваат карактеристиките на едно добро портфолио (превземено од МЦМилан 1997).

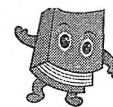
Табела бр. 7⁵⁴

Шест чекори во изготвување на еден систем на портфолио	
1. Одредете ја целта и фокусот на портфолиото.	
2. Одредете ги димензиите на општите постигнувања што треба да се оценуваат.	
3. Одредете ја соодветната организација.	
4. Одлучете за користа на портфолиото во практиката.	
5. Вреднување на портфолито и насоки за внесување на податоците.	
6. Вреднување на листите за бодирање.	

Карактеристики на едно добро портфолио (адаптирано врз основа на МЦМилан 1997):

- јасно дефинирана цел и крајни цели на учењето;
- систематска и организирана збирка од продукти на ученикот;

⁵⁴ Примена на стандардите за оценување на учениците (МЦГО- Скопје- 2008- стр. 77)

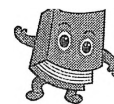
- претходно дефинирани насоки за тоа што ќе опфаќа;
- некои елементи што ќе бидат опфатени треба да бидат по избор на ученикот;
- самоанализа и самовреднување од страна на ученикот;
- напредокот се документира со конкретни продукти и/ или вреднување;
- јасни и соодветни критериуми за вреднување на продуктите на учениците;
- дискусии за портфолијата меѓу учениците и наставниците и
- вклучување на родителите во процесот на изработка на портфолито.⁵⁵

5.3.3 Вклучувањето на учениците во изготвувањето на портфолијата

Наставниците можат да ги поттикнуваат на самоанализа учениците преку поставување на прашања и давање можност за пополнување на формуларите за самоевалуација. Прашањата можат да се поставуваат во текот на разговорот како на пример:

- Низ кој процес помина за да ја завршиш оваа задача? Запиши од каде ги доби твоите идеи и како го истражуваше овој предмет, со какви проблеми се соочуваше и какви стратегии користеше?
- Што е тоа што го прави твојот најдобар труд да биде подобар од твојот најслаб труд?
- Дали другите членови на твојата група го прегледаа твоето портфолио? Какви коментари дадоа?
- Како оваа активност се поврзува со она што претходно си го научил?
- Кои се добрите страни на твојот труд? Што е тоа што сеуште ти задава грижи?⁵⁶

⁵⁵ Примена на стандардите за оценување на учениците (МЦГО- Скопје- 2008- стр. 77)

6. Релевантни истражувања

На нашите простори во македонската психолошко- педагошка литература многу малку се споменува за истражувања за бележења на постигањата и напредокот на учениците. Постапката за индивидуален пристап на бележење на постигањата на учениците е од поново време и започнува со “училишно досие” односно “кумулативно досие”, кое во општа употреба почнало да се користи од 1930 година. Зорица Ѓорѓиевиќ и група автори од групата за психолошки прашања, пишуваат дека водењето забелешки за секој ученик индивидуално произлегло од самата наставна практика, односно било воведено од самите наставници, а неговата официјална употреба била само одговор на оддамна постоечката потреба од него. Во 1961 година Сојузниот завод за проучување на училишни и просветни прашања на СФРЈ, во Белград организираше советување на кое се расправало за потребата, обликот и обемот на ученичките досиеја. Тие резимирале дека досието во себе треба да ги содржи општите податоци, здравствениот и физичкиот развој, интелектуален развој, морални способности, социјален и емоционален развој, работни навики, слободни активности, педагошки мерки, успех во училиштето и податоци за наставниците.⁵⁷

Повеќе внимание во насока на постигнувањата на учениците било посветено по одржувањето на меѓународниот симпозиум за оценување на постигањата на учениците во 1977, кога било и формирано Одделение за оценување при Педагошкиот Завод. Ова одделение реализирало шест проекти во врска со проверувањето и оценувањето на постигањата на учениците, од кои три биле од меѓународен карактер, а во последните 5-6 години биле објавени повеќе трудови од домашни автори. Во книгата „Училишна докимологија“, Поповски го посочува професорот Ристо Ѓорѓиевски, како

⁵⁶ Примена на стандардите за оценување на учениците (МЦГО- Скопје- 2008- стр. 79)

⁵⁷ Djordjevic, Z., „Ucenicko dosie u nasoj skoli” Savezni zavod za proucavanje skolskih i prosvetnih pitanja, Beograd, 1961, str. 11-32

истражувач, кој го проучувал проблемот на субјективно приспособување на критериумот на оценување на општо ниво на знаење на одредена група.

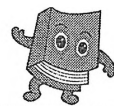
Во поголем број на училишта во нашата земја се водат училишни досиеја, а терминот кој се употребува за нив, во поново време, е поимот ученички портфолија. Тие во себе содржат тестови, писмени проверки, цртежи и слични активности на учениците. Досега на територијата на Република Македонија не се сретнуваат релевантни истражувања на проблемот портфолио и неговата педагошка вредност во првиот образовен циклус.

6.1 Историски преглед на следење и оценување на успехот и развојот на ученикот

Проверувањето на усвоените знаења и вештини имаат долг историски развој. Стекнатите знаења се проверувале уште од предисториските заедници во секојдневните животни ситуации. Ширењето на писменоста внела многу новини во процесот на стекнувањето на знаењата, но и во процесот на испитување и оценување на истите. На пр. сумерите (околу 1800 г.п.н.е.) знаеле за усмено и писмено оценување и врз основа на таа оценка одредувале признание или казна.⁵⁸

Во античките држави Спарта и Атина, со оглед на нивните специфични општествени вредности, проверувањето на вештини и испитувањето на знаења имале сосема различни облици. Во Спарта имале за цел да се проверат способностите на младите за сурови услови на живот, затоа што најмногу се ценеле војничките способности потребни за одбрана на територијата. Во Атина, пак во која се негувала науката, филозофијата, говорот и музиката,

⁵⁸ Ценић Н. Стојан (2000)- Праћење и оценување рада, успеха и развоја уџеника основне школе- Врање стр. 17

проверувањето на знаењата и вештините било насочено првенствено на говорот, музиката и гимнастиката.⁵⁹

Првите белешки за оценување во Европа потекнуваат од средниот век. Во саксонската школа (1530-1580г.) дефинирано е испитите да се одржуваат секое полугодие и солидните ученици да се наградуваат, а слабите да се казнат.

Во Језуитското училиште се појавуваат првите облици на оценување во чија основа е набљудувањето. Станува збор за рангирање на ученикот за постигнатиот успех, каде што најдобрите се наградуваат, а најслабите биле распоредувани во т.н. магарешки клупи. Рангирањето на учениците во ова училиште преминува во нумеричко оценување кое во различни варијанти е задолжително и денес.⁶⁰

Оценувањето со бројки (нумеричко) се развило во 18 век, а дури во наредниот век било применувано во практиката. Меѓутоа ваквиот начин на оценување на знаењата на учениците имало голем број на спротивставени гледишта. Песталоци сметал дека тоа ќе доведе до нездрав натпревар меѓу учениците, а наставникот би бил доведен во ситуација која не е во склад со неговото воспитно делување.⁶¹

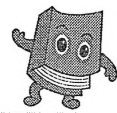
Во текот на својот развој, оценувањето се презентирало на различни начини: во форма на знакови, бројчано (нумеричко) оценување, а во поново време и описно оценување. Сите овие начини на оценување си имаат свои предности и недостатоци. Така на пример бројчаното, нумеричко оценување е едноставно, брзо, меѓутоа и субјективно. Додека, пак, описното е содржински, но може да биде и шематизирано со што може да дојде до намалување на неговиот квалитет.

Со цел надминување на слабостите кои ги имаат нумеричкото и описното оценување треба да се најде решение кое би се движело во насока

⁵⁹ Ценић Н. Стојан (2000)- Праћење и оценување рада, успеха и развоја уџеника основне школе- Врање, стр. 18

⁶⁰ Исто така, стр. 18,20

⁶¹ Исто така, стр. 19

на прифаќање на позитивните страни на едниот и другиот вид оценување. Најоптимално решение во овој случај е доколку оценката биде составена од нумерички и описен дел. Па така покрај нумеричката оценка би имало и дел каде описно подетално би биле опишани постигнувањата и развојот на ученикот. На тој начин може да се согледаат нееднаквостите помеѓу две исти нумерички оценки кои во практиката најчесто постојат.

6.2 Предмет на следење и оценување на успехот и развојот на ученикот

Предмет на следење и оценување е она на што е насочено вниманието и што е содржина на дидактичката интеракција меѓу наставникот и учениците односно на нивните практични или мисловни активности во текот на изведувањето на следењето и оценувањето. По конкретниот одговор на прашањето: што е предмет на следење и оценување би бил : она што сакаме да дознаеме за тоа што, колку и како научиле учениците од она во што поучуваат наставниците.⁶²

За предметот на следење и оценување може да се сретнат и други искажувања. Така, некои автори велат дека се следи и оценува развојот на учениците, други пак успехот, трети напредокот, четврти постигањата на учениците во воспитно-образовниот процес и тн. Во практиката, пак, вообичаено е да се каже дека се оценува успехот на учениците, едноставно се врши оценување на учениците.⁶³

Говорејќи за вреднувањето во образованието Рајстон, Џастон и Робинс велат: Главните цели на образованието што треба да се проценуваат опфаќаат не само сфаќања, умеења и знаења туку и способности, ставови, интересирања, критичко мислење и лично и социјално прилагодување. Ваквата програма на вреднување е сеопфатна ако ги вклучува главните

⁶² Поповски К. (2005) Училишна Докимологија, Китано, Скопје, стр. 51

⁶³ Исто така, стр.51-52

вредности или цели кои современото училиште сака да ги оствари кај секој ученик посебно. Наставникот мора да смета дека му е должност да раководи со растежот и развојот на ученикот не само во поглед на наставните предмети, туку и во поглед на помалку конкретните области како што се интересите, ставовите, способностите, емоционалното и социјалното прилагодување. Тој треба да се занимава со севкупниот развој на детето, а не само со неговиот интелектуален и академски развој. Тоа е карактеристика на современото сфаќање на вреднувањето.⁶⁴

Предметот на следење и оценување отсекогаш бил дефиниран и со законски и подзаконски акти, кои во голема мера се обврзни за наставниците (училиштата), па затоа е добро да се осврнеме за да се види како таму е разрешено ова прашање.

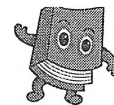
Во член 5 од Правилникот за основното училиште се вели : При определувањето на оценка на ученикот се земаат предвид обемот и квалитетот на усвоените знаења, работните навики, заинтересираноста за наставата и односот кон неа, оспособеноста за примена на знаењата и развојот на способностите на ученикот.⁶⁵

Одредбата во Правилникот за основното училиште покрај знаењата, се опфатени способностите, ставовите и интересите. Притоа, когнитивната компонента се сфаќа пошироко, односно се прави обид да се почитува процесно-развојниот пристап во програмирањето и дефинирањето на целите.

Добро е познато дека следењето и оценувањето во практиката е насочено пред сè кон утврдување на обемот на знаењето, кога ќе се проверува и оценува знаењето на факти, дефиниции и други генерализации (правила, закони, принципи, низи и сл.), кое е меморирано и се бара негова репродукција во што поголем обем и колку е можно поверодостојно на пренесеното од наставникот или тоа што е дадено во учебникот. Поточно тоа е следење и оценување на т.н. содржински цели, проверување и оценување на резултатот,

⁶⁴ Поповски К. (2005) Училишна Докимологија, Китано, Скопје, стр. 53-54

⁶⁵ Правилник за оценувањето, напредувањето, полагањето на испитите, видовите пофалби, награди и педагошки мерки за учениците во основното училиште „Службен весник на Р. Македонија“, бр. 27 од 5 јуни 1996 год.

но не и на процесните цели. Тоа е последица на моделот на наставните програми и концептот на наставниот процес, кои се насочени кон резултатот, и кои долги години се применуваат во нашата практика. Тоа ни денес не е многу изменето, иако новите наставни програми содржат и процесни цели.

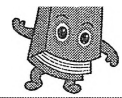
Горе наведената констатација не само што е точна, туку е и разбирлива, бидејќи оценувањето на резултатот е полесна работа отколку следењето и оценувањето на процесот. Резултатот, во извесна смисла, е видлив, свршен факт, но, тоа не значи дека таквата состојба е прифатлива. Никој не може да го оспорува значењето на резултатот од учењето. Меѓутоа, за развојот на личноста не е сеедно како се одвива процесот. Тоа е особено важно за проценување на постигнатоста на воспитните и функционалните цели на наставата. Поважно за оценување на постигнатото е она што му претходи на одговорот-како ученикот приоѓа кон задачата, што прави пред да почне да ја решава истата, како ги совладува тешкотиите на кои наидува и т.н., отколку резултатот што го постигнува. Суштината на воспитно-образовниот процес е во патот, начинот на спознавање на новото, а не во самиот резултатот.⁶⁶

Во наставата значително помалку внимание се обрнува на функционалните цели (на процедуралните знаења или на интелектуалните вештини и способности), а оттаму и на следење на степенот на нивната развиеност. Тие не потекнуваат само од фактот што и во наставните програми недоволно јасно се дефинирани таквите цели, туку затоа што во текот на професионалното оспособување на наставниците малку се говори за тие процеси (вештини и способности) и за нивните квалитети.

Предмет на следење се и постигањата на учениците на когнитивен, социо-емоционален и психомоторен план. Тоа се стекнатите знаења, вештини, интереси, способности, ставови и другото однсеување на ученикот. Се следат и проверуваат показателите за нивната актуелна состојба, тоа е она што веќе се знае, што е научено, што ученикот може сам, без ничија помош нешто да направи, а за што се прибираат квантитативни и квалитативни податоци.⁶⁷

⁶⁶ Поповски К. (2005) Училишна Докимологија, Китано, Скопје, стр. 56-57

⁶⁷ Исто така, стр. 60

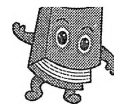
Предметот на оценувањето е и напредувањето на ученикот во постигнувањето на воспитно-образовните цели под влијание на наставниот процес и другите воспитно-образовни активности, утврдени со планот и програмите, односно определување на вредноста на неговите постигања. Тоа значи дека врз основа на податоците за актуелната состојба (прибрани со следењето), се проценува колку тој постигнал, колку напредувал од пониско на повисоко ниво на позитивни промени во неговата личност, како се движел од почетната состојба кон планираната (посакуваната), утврдена со целите на наставата. Всушност, директен предмет на оценување е утврдување на вредноста или определување на степенот на совпаѓање на актуелните постигања на ученикот со претходно планираните цели. Преку споредувањето се утврдува односот меѓу постигнатото и поставените целите. Тоа треба да биде вистински предмет на оценување.⁶⁸

Запознавањето на ученикот и следењето на неговиот развој, вреднувањето и оценувањето на неговите знаења, се едни од клучните проблеми кои стојат пред денешното училиште. Оттаму со закон се задолжени сите учесници во воспитно-образовниот систем, а пред се наставниците, секогаш да го следат и да го оценуваат учениковиот труд и развој. Следењето и оценувањето ги опфаќаат сите подрачја во воспитно-образовниот процес што се предвидени во програмата на училиштето во која учествуваат учениците. Нив не им се мери само успехот и достигнувањата туку и тешкотиите на кои наидуваат во воспитно-образовниот процес. Начините и содржините на проверувањето на знаењата го определуваат и го насочуваат опсегот и интензитетот на учењето во домашни услови.⁶⁹

Следењето на напредокот на ученикот наставникот го изведува како континуиран плански процес од низа разновидни активности (набљудување, надгледување, контролирање, надзирање, снимање, разговарање, испрашување, бележење), при што се прибираат, бележат, средуваат и обработуваат податоци и други информации за текот на реализација на планираните активности на ученикот, но и за резултатите што ученикот ги

⁶⁸ Поповски К. (2005) Училишна Докимологија, Китано, Скопје, стр. 64-65

⁶⁹ Описно оценување- Група автори, Скопје, јуни 2000 год., стр.9

постигнува во воспитно- образовниот процес. Самото следење не обврзува на проверка на точноста на процесот или резултатот што се следи, туку само се регистрира, односно се опишува она што се случува или постигнува.⁷⁰

Основна и непосредна цел на тековното следење и проверување на реализацијата на активностите на ученикот е да се приберат релевантни и валидни повратни информации, како индикатори, пред сè, за процесот на учење од страна на учениците, за резултатите што тие ги постигнуваат во воспитно образовниот процес како и други информации кои ќе помогнат да се изврши формативно и етапно микросумативно оценување на актуелните состојби во нивното напредување кон постигнување на индивидуалните и заедничките воспитно- образовни цели.⁷¹

Во процесот на оценување на постигањата на учениците, наставникот ги обработува (анализира, просудува, компарира, синтетизира) собраните податоци од следењето и проверувањето и на тој начин го идентификува напредокот на ученикот кон постигнување на поставените цели.⁷²

Вистинскиот резултат од сето тоа е оценката со која наставникот го искажува степенот на напредокот на учениците кон постигнување на целите и пораката што, како повратна информација таа им ја носи на оние на кои им е наменета.

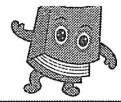
Следењето, проверувањето и оценувањето се взаемно поврзани активности. Нема оценување без следење и проверување, ниту следењето и проверувањето имаат смисла без оценување на прибраните податоци. Всушност, следењето, проверувањето и оценувањето во училиштето мора да служат за стимулирање на развојот на ученикот, а дури потоа и за некоја друга цел.

Следењето и оценувањето на успехот на ученикот е составен дел и постојан показател на вкупните активности на ученикот во училиштето. Оценувањето не може да се одвои како посебен облик на работа.

⁷⁰ Описно оценување- Група автори, Скопје, јуни 2000 год., стр. 21-22

⁷¹ Исто така., стр. 22

⁷² Исто така, стр 23

Оцената мора да биде педагошки оправдана т.е. таа воспитно да делува на ученикот. Оваа констатација посебно е важна за учениците кои се на помала возраст во основните училишта, која ги опфаќа младите во адолесцентниот период односно периодот од 6 до 15 год.

Оцената не може и не смее да се користи како средство за присила и казнување, да се оценува само за направените грешки и други неизвршени активности или утврдени правила и норми на однесување. Поведението на ученикот се следи и оценува на посебен начин и со посебни оценки.

Оценувањето на поведението на учениците бара добро познавање и постојано следење, набљудување, бележење, споредување и расудување на некогнитивниот развој на ученикот. Многу е тешко да се осознаат (запознаат) личноста, мотивите, конфликтите, емоциите и ефектите на еден ученик. Затоа, главен (централен) проблем е како да се подобри процесот на запознавање на учениците. За вреднување и опишување на поведението потребна е солидна стручна подготовка, владеење со терминологијата и висока етичност.⁷³

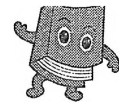
При оценувањето неминовно е максимално да се вреднува личноста на ученикот, неговите општи и развојни карактеристики, како и условите во кои што живее и се воспитува.

Кога се вели дека оценувањето има одредени функции значи дека неговото изведување има влијание врз нешто, односно дека тоа има своја улога и цел заради која и се изведува. И навистина, проверувањето и оценувањето остваруваат повеќе функции. Најчесто споменувани функции на оценувањето се.⁷⁴

1. **Информативна**- оценувањето обезбедува валидни и објективни информации за напредокот на учениците во воспитно- образовниот процес, односно за степенот на постигнатост на целите и стандардите. Корисници на тие информации се, пред се: учениците, нивните родители, наставниците, училишната управа, образовните власти, стручни органи и др. Оваа функција

⁷³ Описно оценување- Група автори, Скопје, јуни 2000 год. стр.217

⁷⁴ Поповски, К. (2002). РЕЧНИК на термините од областа на оценувањето на постигањата на учениците, Македонска книга, Скопје, стр. 135- 136

опфаќа и овозможување на релативни информации за разни видови на национални и интернационални статистички анализи во областа на образованието.

2. **Прогностичка** - значи дека оценувањето помага да се предвиди успешноста во учењето, успешноста во продолжувањето на образованието и успешноста во работата на завршените ученици и студенти. Според тоа, оваа функција особено е значајна за самите ученици, работодавачите, повисоките образовани институции, училиштето како давател на услугите и финансиерите на училиштата.

3. **Дијагностичка** - оценувањето обезбедува доволно зачестени и релативни информации во меѓуфазите на постигнувањата на целите, со чија помош се дијагностицира актуелна состојба на знаењата, вештините и способностите на учениците, како основа за планирање на идната воспитна- образовна работа. Оваа функција на оценувањето е особено важна за наставниците и учениците, на училиштето во целина и организациите кои се наменети за унапредување на образованието.

4. **Мотивациона** - да ги поттикнува учениците за постигнување на повисоки стандарди во образованието, за што се особено директно заинтересирани наставниците, учениците и родителите, како и министерството за образование.

5. **Воспитно- образовна** - формираат позитивни ставови во врска со стандардите на постигнување, квалитетот на работењето (учењето) и да ги оспособува за самооценување. Проверувањето и оценувањето се сфаќа, пред се, како помош на учениците подобро да учат, бидејќи овие активности повеќе се насочени кон процесот, а не кон резултатот. Тие меѓусебно се преплетуваат во самиот процес на учење, што води кон самообразование и самооценување. За успешно остварување на оваа функција се заинтересирани пред се, непосредните корисници на образовните услуги- ученици, но и наставниците, родителите и работодавачите.

6. **Административна** - да ги регистрира, зачува и документира постигањата на учениците во посебна пропишана педагошка документација и статистика и

да обезбеди формални патишта за напредување во образованието, вклучувајќи го и правото на продолжување на образованието и вработувањето.

7. Дидактичка заснованост на следењето и оценувањето на ученикот

Секое трајно менување на поединецот на неговите лични (сопствени) активности, психолозите го нарекуваат учење. Под поимот учење не се подразбира само усвојување на научни знаења, туку начин да се дојде до вистината да се цени храброста, пожртвуваноста и слично. Учењето како поим може да се дефинира и како намерно усвојување на знаења, вештини и навики. Знаењето претставува усвојување на нови податоци за природните и општествените појави, вештина претставува повторување на стекнатите способности и тоа ленто, брзо и точно како да се извршуваат одредени задачи, а навика претставува способноста за извршување на одредени работи кога ќе се претвори во автоматизам.

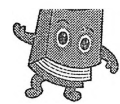
Демократското општество е етички посветено да гледа на луѓето како способни, вредни и одговорни индивидуи, да ја вреднува соработката, да го гледа процесот како производ во работата и да ги развива досега недопрените можности во сите области на човековото постоење.⁷⁵

Нови знаења и вештини се стекнуваат во текот на целиот живот, но систематските знаења се стекнуваат во училиште на организиран начин преку наставата. Високите стандарди во образованието придонесуваат за развој на слободата на умот, знаењето, иновациите и креативноста како темели на општеството, неговиот развој и добросостојбата на секој негов член.⁷⁶

Наставата е успешна само ако учениците стекнат знаење и вештини предвидени со наставниот план и програма. Доколку сакаме да имаме целосен

⁷⁵ L. Stool, D. Fink (1996) Changing our schools, Great Britain, pag. 121

⁷⁶ Национална програма за развој на образованието на Р. М. 2005-2015, декември 2004, стр. 5

увид за успешноста на наставата и ученикот, неопходно е оценување (описно, бројчено) на ученикот. Проверувањето исклучиво се врши во наставата, тоа всушност е и следење на развојот на ученикот како составен дел од наставата. Клучни моменти во следењето и вреднувањето на наставата се: што се проценува (содржина), кога се проценува (време), и како се проценува (методи и техники), што упатуваат на тоа дека се работи за дидактички постулати. Според тоа, наставата е дидактички феномен, па оттаму може да се каже дека и оценувањето на ученикот е дидактички поткрепена. Дидактичката поткрепеност на следењето и оценувањето на ученикот е во взаемна врска и со психологијата, затоа што овој феномен не може да се одвои од наставата како основа за напредокот на ученикот.

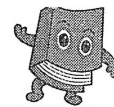
При оценувањето неопходно е максимално да се вреднува личноста на ученикот и неговите општи и развојни карактеристики што е од големо значење за понатамошното совладување на поставените задачи. Учењето е исто толку домашна колку и училишна работа и треба да се оценува и тоа: како учениците учат во училиштето, така и надвор од него.⁷⁷

Оцената има мотивациска функција да го поттикнува ученикот за поголемо ангажирање и систематско учење, но има и карактер на повратна информација што го информира ученикот за неговите залагања и успех. Тоа пак дополнително го стимулира, мотивира и поттикнува ученикот за понатамошното учење.⁷⁸

Сето ова потврдува дека оценката е и психолошка категорија, т.е. дека оценувањето е психолошки поткрепено затоа што вреднувањето на трудот, успехот и развојот на ученикот во голема мера делуваат и на емоционално-мотивациониот развој како и на севкупниот развој на личноста. Но, знаењето како што истакнува авторот Фритјоф Капра не е нешто што може да се „претури“ во нечија глава. Тоа не е квантитет, име или кратка изјава апстрахирана од целината и одредени релации во мрежата на информации,

⁷⁷ MacBeath, J., McGlynn, A. (2002), *Self-evaluation, What's in it for schools?*, London: Routledge Falmer, page 7

⁷⁸ Трој Ф., Прилог питању проверивања знања и оценивања ученикама у нашим школама, Београд, 1957 стр. 33

туку претставува контекст во кој информацијата е структурален дел и го добива своето вистинско значење.⁷⁹

7.1 Оценување на ученикот во другите земји

Во многу земји во светот се применуваат различни системи за оценување на трудот, успехот и развојот на ученикот.

Во Соединетите Американски Држави денес се користат различни системи на следење и оценување на ученикот. Во одделни држави се применува скала на оцена од 1 до 5, а во некои држави оценувањето се спроведува по пат на систематско бодирање чија скала е од 0 до 100. Основно обележје во САД е користењето на различни методи, техники и инструменти со кои прецизно се мерат можностите на ученикот.⁸⁰

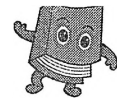
Во Русија, за разлика од САД, се применува единствен систем за вреднување и оценување со скала од 1 до 5 исто како и во нашите училишта (со исклучок на описното оценување).

Ваков систем на оценување е превземен од германските училишта, каде што оцената имала тростепена скала: добри, средни и лоши, па подоцна се формирала петостепена скала која до ден денес е во употреба. За секоја бројчана оцена пропишани се општи норми кои понатаму се разграничуваат поединечно.

Оценувањето во Германија, се спроведува бројчано од 1 до 5 каде што првата оценка во низата (1) е највисока за разлика од нашата земја каде што првата оценка во низата (1) е најниска. Во основа, оцените се формираат врз

⁷⁹ P. Sange, N. Cambron- McCabe, T. Lucas, B. Smith, J. Dutton, A. Kleiner, Schools that learn, A fifth discipline fieldbook for educators, parents, and everyone who cares about education, Double day, New York, USA 2000, page 21

⁸⁰ Цениќ Н. Стојан (2000)- Праћење и оценување рада, успеха и развоја уџеника основне школе- Врање стр. 20

основа на усмено и писмено испрашување кое што е континуирано во текот на целата година.⁸¹

Во Англија оценувањето се спроведува со скала на бодирање од 0 до 100. Оценувањето на успехот на учениците во нижите одделенија се извршува описно, додека пак во вишите се одржуваат интерни испити и тоа по писмен пат. Кандидатот (ученикот) за да го положи испитот, мора да добие минимум 50 бодови.⁸²

Во Италија учениците се оценуваат усмено и писмено. Бројчаната скала е од 0 до 10, и тоа од 0 до 5 се негативни, а од 5 до 10 се позитивни резултати. Оценките се дефинираат на секои три месеци и со завршен испит кој се прави на крајот од учебната година. Како и кај нас, така и во Италија на крајот од учебната година учениците одат на поправен испит, а доколку не го положат ја повторуваат учебната година.⁸³

Во Франција, пак, оценувањето се спроведува по пат на систематски испити, со тежиште на писмени и скала на оценување од 0 до 20. Скалата на оценка од 0 до 10 означува негативна оценка, додека скалата од 10 до 20 означува позитивна оценка. Завршната оценка се добива како резултат на аритметичка средина со сумирање на позитивната и негативната оценка на ученикот. Оценките се запишуваат на секои 14 дена во т.н. книшки, каде што се внесуваат и оценки за поведението, залагање и напредување на ученикот.⁸⁴

Оценувањето во Швајцарија се одвива бројчано од 1 до 6, при што првите две оценки (1 и 2) се негативни. Како услов за преминување на наредниот клас ученикот мора да има позитивни оценки по мајчин јазик и математика.

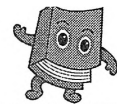
Успехот на учениците во Норвешка се следи по пат на писмено и усмено истражување, каде се проверува знаењето, способностите и општиот развој на личноста. Писмените одговори се оценуваат со 6 оценки, 2 негативни: слаб (-3),

⁸¹ Ценић Н. Стојан (2000)- Праћење и оценување рада, успеха и развоја уџеника основне школе- Врање, стр. 21

⁸² Исто така,, стр. 21

⁸³ Исто така, стр. 21

⁸⁴ Исто така, стр. 22

недоволен (-2) и 4 позитивни: доволен (1), добар (2), многу добар (3) и одличен (4). Усмените одговори се оценуваат со 4 оценки: слаб, доволен, добар и многу добар. Во текот на основното образование учениците не повторуваат учебна година.⁸⁵

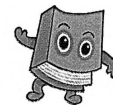
Оценувањето на учениците во Шведска пак се темели на писмено и усмено оценување. Оценките се означени со букви и тоа: 0 (Ц) - потполно недоволен, 0.5 (БЦ) - недоволен, 1 (Б) доволен, 1.5 (Ба) - задоволува, 2 (АБ) - добар, 2.5 (а) - многу добар, 3 (А) - одличен. Доколку субјектот (ученикот) не добие позитивна оценка по мајчин јазик и математика, ја повторува учебната година. Иста година може да ја повторува најмногу два пати.⁸⁶

8. Методи и форми на описно вреднување и оценување

Кога се зборува за описното оценување во наши услови обично се мисли на она што до 1995 година го имавме во нашиот воспитно-образовен систем и тоа од прво до трето одделение во одделенската настава на основното училиште за таканаречените воспитни предмети: музичко, ликовно и физичко воспитание. Притоа, обично се искажуваа негативни мислења за таквото оценување, пред сè, од страна на наставниците по овие предмети. Се тврди дека со (таквото) описното оценување се потценува значењето на тие наставни предмети, зашто учениците помалку се загрижени колку ќе научат и каква оценка ќе добијат бидејќи тоа нема да влијае на просечниот успех. Тоа би значело дека описните оценки не ги мотивираат учениците подобро да учат. Се тврди дека поинаку би било кога ученикот ќе знае дека и по овие предмети може да добие негативна оценка. Тоа покажува дека бројчаните оценки се силно и, речиси, единствено

⁸⁵Ценић Н. Стојан (2000)- Праћење и оценување рада, успеха и развоја уџеника основне школе- Врање,, стр. 22

⁸⁶Исто така, стр. 22

средство во рацете на наставниците за мотивирање на учениците подобро да учат.⁸⁷

Табела бр. 8⁸⁸

Бројчана скала	Скала на „описна оценка“
одличен (5)	Покажува одличен интерес и успех
многу добар (4)	Покажува многу добар интерес и успех
добар (3)	Покажува добар интерес и успех
доволен (2)	Покажува задоволен интерес и успех
недоволен (1)	Не задоволува

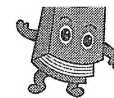
8.1 Основни карактеристики на описното оценување

За описното оценување се карактеристични следниве поважни особености:

- Описното оценување е аналитично. Описната оценка, што во вид на запис (белешка, извештај), и како повратна информација ја добиваат учениците (и нивните родители), содржи искази за секоја компонента посебно : до кој степен се реализираат целите утврдени со образовните стандарди (каков е квантитетот и квалитетот на знаењата), какви се интересите, способностите и ставовите на ученикот, какви се залагањата, трудољубивоста, односот кон другите и во какви услови сето тоа се постигнува. Всушност, описната оценка особено онаа што ученикот ја добива на крајот од учебната година е еден опис во кој се искажува синтетизирано мислење за постигањата на ученикот во

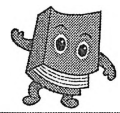
⁸⁷ Поповски К. (2005) Училишна Докимологија, Китано, Скопје, стр. 209

⁸⁸ Исто така, стр. 210

когнитивното подрачје со истакнување на поважните успеси, на остварениот напредок на поважните аспекти од социјалното однесување на ученикот и, ако е непоходно, укажување и на тешкотиите на кој наидува.

- Описното оценување е целосно индивидуализирано. Описната оценка ги одразува посебностите на секој ученик. Се искажува со описи, формулации кои се различни од ученик до ученик, онака како што тие се разликуваат меѓу себе според постигањата, субјективните можности и објективните услови во кои секој од нив живее и работи. Со белешките за секој ученик се искажува единственоста и неповторливоста на секоја индивидуа. Индивидуализираната повратна информација позитивно влијае на мотивацијата за работа на ученикот.
- Описното оценување во суштина е следење и дијагностицирање на напредокот и развојот на секој ученик. Прибирањето на информации за постигањата на ученикот и нивното систематско бележење не е цел за себе. Тоа би било само губење на време ако едновремено тие записи не се користат како повратни информации за ученикот и нивните родители со укажувања што и како да се направи за да се постигнат подобри резултати. Тоа е формативно оценување кое се базира на посеопфатна дијагноза за тоа како напредува, на какви тешкотии наидува, како ги совладува итн.
- Описното оценување овозможува посоодветно информирање на родителите за постигањата на нивните деца. Врз основа на прибраните информации за секој ученик, во одреден период може да се подготви и на родителите да им се презентира целосен извештај во кој ќе бидат содржани:
 - Степенот на постигнатост на воспитно-образовните цели во споредба со барањата во образовните стандарди;
 - Напредокот на ученикот во споредба со претходниот период на оценување;
 - Тешкотиите на кои наидува и како ги совладува, потребата од помош во тоа и сл.;

- За кој области покажува особен интерес и способности и колку неговите интереси се специфични, стабилни, променливи и тн.;
- Колку е мотивиран за учење, каква е неговата одговорност кон училишните обврски, како соработува со другарите и тн.⁸⁹

Така подготвениот писмен запис е солидна основа за плоден разговор со родителите на ученикот и за заеднички договор за идните активности.

Напредувањето на детето (ученикот) силно влијае врз доживувањата на родителот. Тие се, исто така, многу чувствителни и на информациите што ги добиваат од наставниците, особено ако се говори за незадоволителните постигања. Обрато-родителите се радуваат и се гордеат со успехот на своето дете. Во нивниот успех тие гледаат и свој успех (тоа важи и за наставниците). Токму затоа наставникот треба да биде многу тактичен, внимателен, стрплив во контактите со родителите и во пренесувањето на информациите за работата на нивните деца. Меѓу наставниците и родителите мора да се воспостави соработнички однос, однос на меѓусебна доверба и взаемно разбирање. Ваквиот однос е најдобро да постои меѓу тројцата : наставник-ученик-родител. Не е добро на родителите да им се даваат само позитивните или само негативните информации туку континуирано да ја знаат вистината, да добиваат објективни информации. Уште поважно од тоа е и начинот на кој се презентираат информациите. Од тоа зависи и како тие ќе бидат прифатени. И позитивната информација може да не биде примена со задоволство ако е дадена многу службено, ладно и без соодветен коментар, како што и негативната може да биде прифатена конструктивно, со разбирање и слично-ако е објективна, добронамерна, оптимистички коментирана итн.⁹⁰

Вистинското описно оценување не е ограничено со определен број степени (како бројчаното) и не ги категоризира учениците. Тоа не се сведува на меѓусебно споредување на учениците, туку нивните постигања се споредуваат со пропишаните стандарди, најмногу сами со себе во два последователни

⁸⁹ Поповски К. (2005) Училишна Докимологија, Китано, Скопје, стр. 212

⁹⁰ Исто така, стр. 212- 213

периоди на оценување, имајќи ги во предвид и нивните можности, способности и услови за работа.⁹¹

Описното оценување овозможува да се надминат негативните последици од неразграничувањето на оценувањето. За да се даде каква и да е описна оценка непоходно е претходно да се следи како ученикот работел, како учел и какви постигања остварува. Но, тоа сеуште не е оценување. Секое набљудување на однесувањето на ученикот, секој негов труд (писмена или друга творба) се следи и се анализира од различни аспекти, се согледува секој нејзин елемент посебно. Тоа се само одделни елементи на идната заедничка оценка. Описната оценка не може да се формира без да се земат предвид елементите што ја сочинуваат. Записите за одделните постигања и видови на однесувања се само нивно опишување. Само систематското прибирање на информации за постигањата на ученикот овозможуваат дијагностичко, формативно и сумативно вреднување на истите и на севкупниот негов развој.⁹²

Описното оценување многу повеќе и подиректно е поврзано со целите на наставата. Тоа е потешко остварливо ако целите не се доволно операционализирани, со тоа што за ова оценување претходно се врши операционализација на целите и што истите им се соопштуваат на учениците. За да им бидат јасни на сите вклучени во нивната реализација, всушност, се влијае врз мотивацијата, а се поттикнува и самопроверката на постигањата.

Описното оценување има и одредени карактеристики поради кои тоа многу тешко се прифаќа во практиката. Една од најголемите “маани” на описното оценување се состои во тоа што неговата успешна примена бара многу повеќе знаење и работа од страна на наставникот. Пред сè, описното оценување според М. Џенциќ подразбира солидно познавање на секој ученик од аспектот на секоја компонента што е предмет на оценување и вреднување. Тоа значи дека наставникот мора континуирано да го следи развојот на секој ученик и секогаш да има доволно релевантни информации.⁹³

⁹¹ Поповски К. (2005) Училишна Докимологија, Китано, Скопје, стр. 213

⁹² Исто така, стр. 213

⁹³ Исто така, стр. 214

- За знаењето на ученикот: да знае со какви предзнаења стартувал ученикот, колку напредувал и на какви тешкотии наидува во усвојувањето на новите знаења, со каков успех ги применува стекнатите знаења итн.
- За способностите на ученикот: какви интелектуални, психомоторни и сензорни способности поседува кои се од значење за напредување по соодветниот наставен предмет, евентуална надареност или посебни недостатоци, пречки или неснаоѓање, вербални способности итн.
- За интересите и ставовите на ученикот: каков интерес пројавува ученикот кон предметот (активен интерес и како се манифестира, пасивен интерес, каков е ставот на ученикот кон соодветниот предмет, како го пројавува својот став и сл.).
- За работните навики на ученикот: се разбира, пред сè, оние поврзани со учењето како го планира своето учење, колку редовно и уредно ги извршува сите училишни и домашни обврски, како се служи со разновидни извори на учење, колку е самостоен во работата и др.
- За објективните услови во кои ученикот живее и работи: станбени прилики, материјални услови во домот на ученикот, културното и образовното влијание на семејството и сл.

Покрај споменатите аспекти пожелно е наставникот да знае и за одредени црти на личноста на ученикот: трудољубивост, честност, дружељубивост, кооперативност, одговорност и тн.

Од сето досега наведено може да се констатира дека описното оценување задожително претпоставува познавање не само на вистинските постигања на ученикот во наставата, туку и познавање на субјективните можности како и објективните услови во кои нив ги остварува.

Многу битен сегмент во описното оценување е и стилот на кој се пишуваат овие завршни официјални описни оценки. Се што се пишува во овој запис треба да е добро осмислено и одмерено, без двосмисленост или

нејасноти. По правило, записот е позитивно и оптимистички насочен, но и со пофалбите не треба да се претерува. Во него се одбегнуваат непознати стручни термини, особено формулации кои ги понижуваат или навредуваат ученикот или кои би го погодиле него и неговите родители. Ц.Р. Пучко смета дека описната оценка треба да содржи информации за:

- Постигањата на ученикот во одделни воспитно-образовни подрачја;
- Подрачјата во кој ученикот постигнува многу добри резултати или за кои покажува посебен интерес;
- Подрачјата на кои е потребно да се посвети повеќе внимание или му е неопходна помош;
- Степенот на напредување во споредба со неговото претходно ниво, како и во споредба со неговите способности и можности
- Квалитетот на мотивацијата;
- Забележани (значајни) особини кај ученикот: самостојност, иницијативност, истрајност, темелност и
- Посебни постапки кои биле употребени (помош, корективни вежби, посебни програми итн.)⁹⁴

Описното оценување е проследено и со тешкотии кои го попречуваат неговото брзо и лесно прифаќање, особено од страна на наставниците. За успешна примена на описно оценување потребно е да бидат задоволени следниве основни услови :

- Солидно педагошко-психолошка и дидактичка оспособеност и мотивираност на наставниците за прифаќање на нов начин на оценување на учениците;
- Согласност од родителите на учениците за описно оценување на нивните деца;
- Посовремени наставни програми;

⁹⁴ Поповски К. (2005) Училишна Докимологија, Китано, Скопје, стр.217

- Континуирано следење на напредокот и развојот на учениците, односно солидно познавање на истите и на нивните можности, способности и условите во кои работат и живеат и
- Технички и материјални услови за оформување и водење на досие за секој ученик.⁹⁵

Поимот оценување или вреднување, го употребуваме кога е поврзано со работата на учениците и наставниците. Вреднувањето значи систематско собирање на значајни податоци за што поуспешна, посоодветна и поквалитетна работа на учениците и наставниците. Исто така, тоа значи и определување на вредност на определена работа со оглед на поставените цели.

Го вреднуваме наставниот процес во целина, како и деловите на тој процес, наставната програма, условите за работа, наставниот план и тн. Затоа вреднувањето претставува еден широк поим, кој во себе ги вклучува проверувањето и оценувањето на знаењата, вештините и способностите. Двата главни чинители во воспитниот процес без кои не може да се замисли одвивањето на испитот се воспитувачот и воспитаникот.⁹⁶

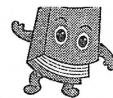
Но, додека проверувањето претставува систематско собирање на податоци за тоа колку ученикот им се доближил на поставените цели, или ги постигнал истите, оценувањето претставува вреднување на постигнувањата според определен критериум и означување на постигањата во форма на бројчана или описната оценка.⁹⁷

Заради предностите што ги има описната оценка во однос на бројчаната, а тие се: подобрата повратна информација, развивање на внатрешна мотивација, на описната оценка исто така и се дава големо значење и во нашите училишта и тоа во нижите одделенија во првиот образовен циклус. Ако се насочиме само на вреднувањето на ученикот, тогаш можеме да го вреднуваме неговиот процес на работа и неговите постигнувања, односно производот од неговата работа.

⁹⁵ Поповски К. (2005) Училишна Докимологија, Китано, Скопје, стр. 220

⁹⁶ Атанасоска, Т., Петрова Ѓорѓиева Е. (2006), Општа педагогија, Битола: Педагошки факултет стр. 102

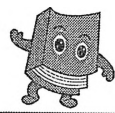
⁹⁷ Описно оценување- Група автори, Скопје, Јуни 2000 год., стр. 56

II. Дел

A large, stylized graphic of a person's torso and legs. The chest area is a grid with the text 'Методологија на истражувањето' overlaid. A thick, dark zigzag line runs across the back and down the legs, suggesting movement or a path.

**Методологија
на истражувањето**

1. Предмет на истражувањето

При определувањето на предметот на истражувањето поѓаме од повеќе сознанија добиени по пат на теоретската анализа на проблемот кој го проучуваме.

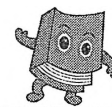
Идејата за портфолио произлегува директно од нејзиното големото значење и потреба, со цел зачувување на активностите и крајните продукти од напорната работа на учениците, како доказ за поединечното проверување, мерење и оценување, односно промени во индивидуалното педагошко следење.

Предмет на ова истражување е:

⇒ **Портфолиото во функција на вреднување на активностите на ученикот**, предметот е проучуван низ следните аспекти:

- Ставови на учениците за водење на нивното портфолио;
- Ставови на наставниците за водење на портфолио на учениците;
- Ставови на родителите за водење на портфолио за учениците (нивните деца).

Тоа значи дека добиените податоците ни овозможуваат да го проучиме предметот на нашето истражување од повеќе аспекти, односно ќе ни овозможи приказ на педагошката вредност на портфолиото од аспект на негово имплементирање во целокупноста и сеопфатноста на педагошкото следење на учениците во одделенска настава.

2. Вид на истражување

Ова истражување е **применето** бидејќи има цел да го збогати научното знаење за законитостите и односите меѓу појавите и да ја унапреди педагошката практика.

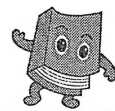
Трансверзално истражување затоа што едновремено ја проучуваме појавата на различни места и во различни услови. Со него се овозможува добивање еден вид пресек на појавата така како што се одвива таа во даден момент при различни услови.

Современо истражување затоа што опфаќа тема која е актуелна во наставната практика. Но, за правилно согледување на појавите потребно е да се познава начинот на кој се дошло до нив, па често во овој вид истражување се почнува со проучување на историскиот развој на појавата.

Дескриптивно истражување, односно неекспериментално емпириско истражување во кое се користи дескриптивниот метод, со кој појавите се запознаваат какви се и колкави се, што значи се утврдува нивната фактичка состојба.

Индивидуално истражување, затоа што го спроведува еден истражувач.

Квалитативно и квантитативно истражување (методолошка триангулација)- истражување кое се одвива во природна средина, што значи не постои вештачки создадена ситуација. Исто така она што го истражуваме го гледаме низ очите на испитаниците. Како најзначаен фактор за примена на ова истражување е користењето на интервју и анкета преку која се утврдуваат субјективните ставови и мислења кај учениците, наставниците и родителите.

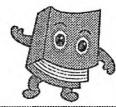
3. Цел на истражувањето

Целта на ова истражување е да се испитаат ставовите и мислењата на учениците, наставниците и родителите за водењето на портфолиото и неговата улога за вреднување на активностите на учениците. Да се осознае колку учениците го разбираат значењето на нивното портфолио, како и неговата функција, колку наставниците се оспособени за водење портфолио и колку родителите се информирани за портфолиото на нивните деца.

4. Задачи на истражувањето

Со оглед на поставената цел на истражувањето, како посебни задачи се поставуваат:

1. Да се утврди дека портфолијата како документ се достапни за увид и ги содржат трите основни компоненти (уредност, концизност и разбирливост);
2. Да се согледа дека во портфолијата се содржани трудови по сите наставни предмети како и други трудови освен наставните листови како ликовни, литературни творби и тн;
3. Да се утврди дека портфолијата во себе содржат трудови од учениците од воннаставните активности;
4. Да се согледа компетентноста на наставниците за водење на портфолио на учениците и да се утврди колку портфолиото дава најобјективна и функционална оцена за активностите на учениците ;
5. Да се увиди дали наставниците навремено ги информираат учениците за тоа кои нивни активности ќе станат дел од нивното портфолио;
6. Да се утврди дали во портфолијата се содржани домашните задачи на учениците и дали е присутно влијанието на родителот во домашните задачи;

7. Да се утврди колку педагошко- психолошката служба им помага на наставниците во водењето и изработката на портфолиото;
8. Да се утврди дали Бирото за развој на образованието допринесува за успешно водењето и изработката на портфолиото;
9. Да се утврдат сознанијата на учениците за портфолиото како документ кој треба да го има секој ученик и неговата функција;
10. Да се осознае дали учениците мислат дека преку портфолиото се гледа нивниот реален успех;
11. Да се утврди дали родителите се доволно информирани од страна на наставниците за водењето и содржината на портфолиото и дали и сметаат дека портфолиото дава најобјективна и функционална оценка за активностите на учениците;

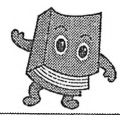
5. Хипотези

Предметот на истражување е заснован на проверка на неколку тврдења дадено во следните хипотези:

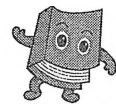
Основна хипотеза

⇒ *Кај наставниците, родителите и учениците доминираат позитивни ставови во однос на портфолиото и неговата функција на следење и вреднување на активностите на учениците.*

Посебни хипотези:

- X1. Во најголем број случаи портфолијата се достапни за увид и ги содржат трите основни компоненти (уредност, концизност и разбирливост);
- X2. Во повеќето портфолија се содржани трудови од сите наставни предмети како и други изработки покрај наставните листови како ликовни, литературни творби и тн;
- X3. Изработките од учениците од воннаставните активности се малку застапени во портфолијата на учениците;
- X4. Наставниците се доволно компетентни за водење портфолио за учениците и сметаат дека портфолиото дава најобјективна и функционална оцена за активностите на учениците;
- X5. Наставниците во најголем број навремено ги известуваат учениците за тоа кои нивни активности ќе станат дел од нивното портфолио;
- X6. Во повеќето портфолија се содржани домашните задачи на учениците каде е присутно влијанието на родителот;
- X7. Педагошко- психолошката служба им помага на наставниците во изработката и водењето на портфолиото;
- X8. Бирото за развој на образованието не придонесува за успешно водење и изработка на портфолиото;
- X9. Учениците се во голема мера информирани за тоа што е портфолио и која е неговата функција;
- X10. Повеќето учениците сметаат дека преку портфолиото се гледа нивниот реален успех;
- X11. Родителите сметаат дека се доволно информирани од страна на наставниците за водењето и содржината на портфолиото и сметаат дека портфолиото дава најобјективна и функционална оцена за активностите на учениците;

6. Варијабли

Независни варијабли:

1. Примената на портфолиото во наставата;
2. Категориите субјекти:
 - наставници
 - ученици
 - родители

Зависни варијабли:

1. Ставовите на учениците за портфолиото и неговата функција;
2. Ставовите на наставниците за портфолиото и неговата функција;
3. Ставовите на родителите за портфолиото и неговата функција.

7. Методи, техники и инструменти на истражувањето

За реализација на истражувањето со цел да се направи проверка на поставените хипотези, а во склад со предметот, целта и задачите на истражувањето, користен е дескриптивно – аналитичкиот метод. Со помош на дескриптивно – аналитичкиот метод се опишува појавата која ни е предмет и цел на истражување.

За добивање релевантни податоци ги користиме следниве техники и инструменти:

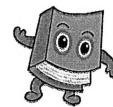

Техники на истражувањето:

- *Скалирање*- техника која ја користиме со цел да го утврдиме степенот на присутност на некое својство, особина или карактеристики. Со неа може да дојдеме до податоци за ставовите, мислењата, погледите, интересите на наставниците и родителите во врска со портфолиото.
- *Интервју*- техника која ја користиме со цел да собереме податоци за мислењето на учениците за водењето на нивните портфолија како и нивната вклученост при собирањето на трудовите. Оваа техника е најсоодветна за прибирање на податоци од испитаници од помала возраст бидејќи ни овозможува да водиме слободен разговор со што неговиот тек зависи и од интересот на оној што го интервјуираме (учениците).
- *Анализа на содржината*- со помош на оваа техника сакаме да дојдеме до објективен, систематски, квалитативен и квантитативен опис на содржината на портфолиото, како основна документација на ова истражување.

Инструменти на истражувањето:

- *Скала на процена*
Скалата на процена е наменета за наставниците и родителите на учениците од III, IV, и V одделение. За потребите на нашето истражување ќе биде користена Ликертовата скала која е дел од дескриптивната скала на проценка. Скалата која е наменета за наставниците е составена од 9 тврдења, а скалата за родителите е составена од 5 тврдења.
- *Протокол на интервјуто*
Протоколот на интервју е наменет за учениците од III, IV и V одделение. Тој се состои од 6 прашања, но бидејќи е од неформален вид, неговиот тек може да биде изменет во зависност од интересите на учениците. Во текот на интервјуто може да дојдеме до информации кои би ги надолпиле нашите податоци, а се во склоп на истражувањето.

- *Чек- листа*

Чек-листата е наменета за портфолиото со цел да се направи анализа на содржината која е и појдовна точка на ова истражување. Таа е составена од 10 категории, кои се наменети за содржината на портфолиото.

8. Популација и примерок

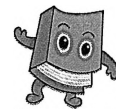
При определувањето на популацијата и примерокот се определивме за едноставен случаен примерок, тргнувајќи од предметот на истражувањето, со цел да дојдеме до податоци кои ќе бидат реални и ќе помогнат во осветлувањето на избраниот проблем. Примерокот го сочинуваат три категории на испитаници: ученици во одделенска настава, родители и наставници во одделенска настава. Структурата на примерокот според категоријата на испитаниците и основните училишта ја презентираме во неколку табели.

8.1 Примерок на наставници

Во истражувањето вклучен е примерок на одделенски наставници од четири основни училишта, од општина Карпош во Скопје (ОУ „Војдан Черндрински“, ОУ „Вера Циривири Трена“, ОУ „Владо Тасевски“, ОУ „Петар Поп Арсов“). Анкетирани се вкупно 20 одделенски наставници и тоа од III, IV и V одделение.

Табела бр. 9- Структура на примерокот одделенски наставници по основни училишта

Училишта	ОУ „Војдан Черндрински“	ОУ „Вера Циривири Трена“	ОУ „Владо Тасевски“	ОУ „Петар Поп Арсов“	Вкупно наставници
III	2	2	2	2	8

IV	1	2	2	1	6
V	1	2	2	1	6
Вкупно наставници	4	6	6	4	20

8.2 Примерок на ученици и родители

Со истражувањето беа опфатени вкупно 60 ученици и родители. Примерокот на ученици и родители е случаен, односно од сите ученици кои се опфатени во III, IV и V одделение се избрани по пет ученика, заедно со нивниот родител.

Табела бр. 10- Структура на примерокот ученици по основни училишта

Училишта	ОУ „Војдан Чернодрински“	ОУ „Вера Циривири Трена“	ОУ „Владо Тасевски“	ОУ „Петар Поп Арсов“	Вкупно ученици
III	5	5	5	5	20
IV	5	5	5	5	20
V	5	5	5	5	20
Вкупно ученици	15	15	15	15	60

Табела бр. 11- Структура на примерокот родители по основни училишта

Училишта	ОУ „Војдан Чернодрински“	ОУ „Вера Циривири Трена“	ОУ „Владо Тасевски“	ОУ „Петар Поп Арсов“	Вкупно родители
III	5	5	5	5	20
IV	5	5	5	5	20
V	5	5	5	5	20

Вкупно родители	15	15	15	15	60
------------------------	----	----	----	----	----

8.3 Примерок на портфолија

Ова истражување не би било целосно доколку не се анализира содржината на портфолиото, за кого е и наменето ова истражување. За потребите на истражувањето и при тоа добивање на релевантни податоци анализирани се вкупно 60 портфолија односно по 5 портфолија од III, IV и V одделение од вкупно 4 училишта.

9. Организација и тек на истражувањето

Истражувањето беше спроведено во втората полугодие на учебната 2013/2014 год. Во тој период беа анкетирани сите субјекти кои го сочинуваат примерокот на наставници и родители во ова истражување. Скалите на процена директно се доставени на наставниците и родителите и се анонимни со цел да се обезбеди поголема објективност во одговорите.

Во тој период беше реализирано и интервјуто со учениците кои одговораа на низа прашања и истите беа снимени.

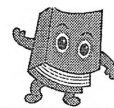
Исто така беше и анализирана и содржината на портфолијата како документи за кого и е наменето ова истражување.

Истражувањето се одвиваше во просториите на училиштата кои беа споменати во примерокот за истражување.

III. Дел

Обработката на добиените податоците беше заснована според видот, целите и задачите кои ги дефиниравме во истражувањето. Водени од овие параметри користевме квалитативно-квантитативна анализа.

При квантитативната обработка во делот на статистичката анализа, податоците ги групиравме со помош на постапки за дескриптивна статистика, од кои ги користевме: табелирање, графичко прикажување и извршена е со помош на одредување на дистрибуција на фракфенција(ф) и изразување на процентуални износи.

Со цел полесна анализа и интерпретација на податоците истите ќе бидат поделени во 4 дела. Во првиот дел ќе бидат анализирани податоците од чек листата, во вториот дел ќе се анализираат податоците од скалата на процена на наставниците, во третиот дел ќе ги согледаме податоците од скалата на проценка на родителите и на крај во четвртиот дел ќе ги анализираме податоците добиени од интервјуто со ученици.

3.1 Анализа и интерпретација на резултатите од анализата на содржината

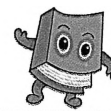
Во првиот дел ќе се презентираат резултатите кои се добиени од чек листата која е наменета за портфолиото. При нивната презентација ќе се повикаме и на другите податоци кои се добиени во текот на ова истражување, односно ќе се повикаме на податоците добиени преку скалата на ставови наменета за наставници, родители и интервјуто наменето за ученици.

Тврдење бр. 1 и 2 кои гласат:

-Портфолиото кое го води наставникот е достапно за увид;

-Наставникот води портфолио за сите ученици во своето одделение;

Табела бр. 12- Резултати за достапноста на портфолиото за увид и негово водење за сите ученици во одд. од анализата на портфолиото

Реден бр.	Портфолио	x		✓	
		f	%	f	%
1.	Портфолиото кое го води наставникот е достапно за увид.	/	/	60	100
2.	Наставникот води портфолио за сите ученици во своето одделение.	/	/	60	100

Со помош на овие две тврдења сакаме да дознаеме колку навистина портфолиото е достапно за увид и дали наставниците водат портфолија за секој ученик посебно во одделението. Со анализата на овие податоци дојдовме до сознанија дека секој наставник мора да води портфолио за секој ученик и дека истото како документ треба да биде достапно за увид.

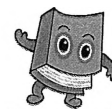
Овие две тврдења се во согласност со помошната хипотеза бр. 1 која гласи: **Во најголем број случаи портфолијата се достапни за увид и ги содржат трите основни компоненти (уредност, концизност и разбирливост).** Според дадената табела односно добиените податоци се воочува дека сите портфолија кои беа дел од ова истражување беа достапни за увид, и сите оние ученици кои беа дел од истражувањето имаа свое портфолио. Изразено во проценти тоа се 100% од избраната содржина која е анализирана. Со тоа се заклучува дека хипотезата се потврдува.

Тврдење бр. 3 кое гласи:

-Портфолиото е уредно, концизно и разбирливо;

Табела бр. 13- Резултати за тоа колку портфолиото е уредно, концизно и разбирливо од анализата на портфолиото

Реден бр.	Портфолио	x		✓	
		f	%	f	%
3.	Портфолиото е уредно, концизно и разбирливо.	7	11.7	53	88.3

Со помош на портфолиото наставникот во своето одделение може на полесен начин да детектира каде има неуспех или пропусти во знаењата на учениците. Ваква помош може да понуди портфолиото само доколку тоа биде уредно, концизно и разбирливо пополнето. Од друга страна доколку портфолиото е неуредно, неразбирливо и неконцизно наставникот ќе се соочи со потешкотии при формирањето на описната оценка за ученикот. Исто така важноста на неговата уредност е голема, затоа што портфолиото како документ го разгледуваат и други субјекти кои се директно или индиректно вклучени во воспитно- образовниот процес. Тоа може да бидат: педагози, психолози, директори, инспектори, родители, студенти итн. Согласно Законот за просветна инспекција („Службен весник на РМ“ број 52/2005, 81/2008, 148/09 и 57/2010 година) во упатството за вреднување на работните должности на наставниците се бодува и портфолиото за ученикот. Па така, за уредно водење на портфолиото се добиваат 6 поени, водењето со извесни пропусти носи 3 поени и неуредно водење на портфолиото носи 0 поени.⁹⁸

Ова тврдење одговара на помошната хипотеза бр. 1 која гласи: **Во најголем број случаи портфолијата се достапни за увид и ги содржат трите основни компоненти (уредност, концизност и разбирливост).** Со низата презентирани податоци се согледува дека хипотезата се потврдува односно дека 88.3% од портфолијата кои беа анализирани ги содржат сите сегменти.

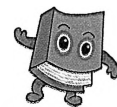
Тврдење бр. 4 кое гласи:

-Во портфолиото се содржани трудови на учениците по сите предмети;

Табела бр. 14- Резултати за содржината на портфолиото од анализата на портфолиото

Реден бр.	Портфолио	x		✓	
		f	%	f	%
4.	Во портфолиото се содржани трудови на учениците по сите предмети.	/	/	60	100

⁹⁸http://www.oudebrca.com/wp-content/uploads/2012/03/Upatstvo_za_vrednuvanie_na_nastavnicite.pdf

Во теоретскиот дел веќе напоменавме за содржината на портфолиото, но повторно ќе се осврнеме за него. Портфолиото во себе содржи изработки од учениците по сите наставни предмети, со цел да се согледа развојот и напредокот на секој ученик одделно. Секој наставник е должен портфолиото да го пополнува со разни изработки од учениците по сите наставни предмети. Така помошната хипотеза бр. 2 која одговара на ова тврдење гласи: **Во повеќето портфолија се содржани трудови од сите наставни предмети како и други изработки покрај наставните листови како ликовни, литературни творби и тн,** се потврдува. До овој заклучок дојдовме преку резултатите кои ги добивме од анализата на портфолиото, односно сите анализирани портфолија (100%) во себе вклучуваа изработки на учениците по сите наставни предмети.

Тврдења бр. 5,6 и 7 кои гласат:

-Во портфолиото се содржани само наставни листови;

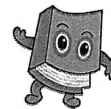
-Во портфолиото се содржани цртежи;

-Во портфолиото се содржани текстови и песнички кои ги изработиле учениците

Табела бр. 15- Резултати за содржината на портфолиото од анализата на портфолиото

Реден бр.	Портфолио	x		✓	
		f	%	f	%
5.	Во портфолиото се содржани само наставни листови.	57	95	3	5
6.	Во портфолиото се содржани цртежи.	3	5	57	95
7.	Во портфолиото се содржани текстови и песнички кои ги изработиле учениците.	6	10	54	90

Со помош на овие тврдења сакаме да ја видиме содржината на портфолијата, односно да согледаме како функционира во практиката односно

колку тие во себе ги вклучуваат елементите кои навистина треба да ги содржат. Секој ученик своите знаења може да ги искаже преку различни активности. Наставникот во современата настава е должен да го почитува ученикот и неговиот начин на изразување се со цел да го извлече неговиот максимум. Сите тие изработки кои самостојно ги прави ученикот, наставникот е должен да ги собере и истите да ги документира во неговото портфолио. Затоа, портфолиото во себе може да ги вклучува наставните листови, но и цртежи, песнички, текстови кои учениците сами ги креираат.

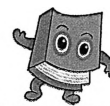
Помошната хипотеза бр. 2 која е соодветна на овие три тврдења гласи: **Во повеќето портфолија се содржани трудови од сите наставни предмети како и други изработки покрај наставните листови како ликовни, литературни творби и тн.** Резултатите добиени за петтото тврдење кое гласи: Во портфолиото се содржани само наставни листови, ја демантира хипотезата, бидејќи од примерокот на ова истражување се појавуваат портфолија кои во себе содржат само наставни листови и тоа вкупно 5% од вкупниот број на анализирани портфолија. Додека шестото и седмото тврдење кои гласат: Во портфолиото се содржани цртежи и во портфолиото се содржани текстови и песнички кои ги изработиле учениците ја потврдуваат втората хипотеза. Ако го изразиме во проценти ќе забележиме дека 95% од анализираниите портфолија во себе содржат цртежи што претставува голем процент и укажува дека наставниците навистина се грижат за сите изработки од учениците, а 90% содржат текстови и песнички кои учениците самостојно ги изработиле.

Тврдење бр. 8 кое гласи:

-Во портфолиото се содржани домашни изработки на учениците

Табела бр. 16- Резултати за тоа дали домашните задачи стануваат дел од портфолиото од анализата на портфолиото

Реден бр.	Портфолио	x		✓	
		f	%	f	%
8.	Во портфолиото се содржани домашни изработки на учениците.	26	36.7	34	63.3

Домашните задачи се дел од самостојните активности на ученикот кои се одвиваат надвор од училиштето. Нивната вистинска цел ќе биде задоволена само доколку тие задачи се исклучиво изработени само од ученикот. Меѓутоа во праксата поголемиот дел од учениците (со што истото и се потврдува во истражувањето) не ги изработуваат домашните задачи самостојно, туку секогаш бараат помош од нивните родители. Бидејќи нема продуктивност од ваквиот начин на изработување на домашните задачи, тие не треба да се дел од портфолијата на учениците, бидејќи тоа не е само нивна изработка. Но, во практиката го мисламе спротивното, односно дека наставниците ги вклучуваат домашните задачи и тие се дел од портфолијата на учениците.

Помошната хипотеза бр. 6 која одговара на ова тврдење гласи: **Во повеќето портфолија се содржани домашните задачи на учениците каде е присутно влијанието на родителот**. Преку добиените резултати може да го забележиме големиот процент (63.3%) од портфолијата кои беа дел од ова истражување дека во себе ги вклучуваат и домашните задачи на учениците.

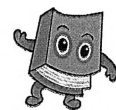
За добивање на порелевантни податоци за тоа дали во портфолијата има или треба да содржат домашни изработки од учениците ги прашавме и наставниците и учениците. Следува презентација на податоците од ставовите на наставници и од интервјуто за ученици.

Тврдење бр. 6 кое гласи:

Домашните задачи треба да се дел од портфолиото за учениците.

Табела бр. 17: Ставови на наставниците во однос на тврдењето:
Домашните задачи треба да се дел од портфолиото за учениците

Реден бр.	Тврдења	Воопшто не се согласувам	Воглавно не се согласувам	Неодлучен сум	Воглавно се согласувам	Потполно се согласувам	
6.	Домашните задачи треба да се дел од портфолиото на учениците.	f	4	4	3	4	5
		%	20	20	15	20	25

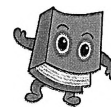
Ова е единственото тврдење од ставовите на наставници каде што може да ја забележиме хетерогеноста во одговорите, односно поделеноста на одговорите на испитаниците, што е доста интересно за некое понатамошно истражување. Иако одреден процент од испитаниците не се согласуваат дека домашните задачи треба да бидат дел од портфолиото на ученици, сепак тие како наставници кои го креираат портфолиото ги внесуваат и тие изработки. Преку овие податоци се согледува недоследноста во активностите и ставовите на наставниците, односно дека тие превземаат една активност додека имаат спротиставен став за истата. Во овој случај помошната хипотезата бр. 6 која гласи: **Во повеќето портфолија се содржани домашните задачи на учениците каде е присутно влијанието на родителот** делумно се потврдува. До овој заклучок доаѓаме со помош на табелата која иако ни ја покажува разноликоста во дадените одговори, сепак за 5% повеќе од испитаните наставници одговориле позитивно во однос на тоа дека во портфолиото треба да се вклучат и домашните задачи на учениците. Односно 40% одговориле дека не се согласуваат домашните задачи да бидат дел од портфолиото на ученици, 15% се изјасниле како неодлучни, додека пак 45% сметаат дека портфолиото треба да ги содржи и домашните задачи.

Прашање бр. 5 кое гласи:

-Дали твоите домашни задачи стануваат дел од твоето портфолио?

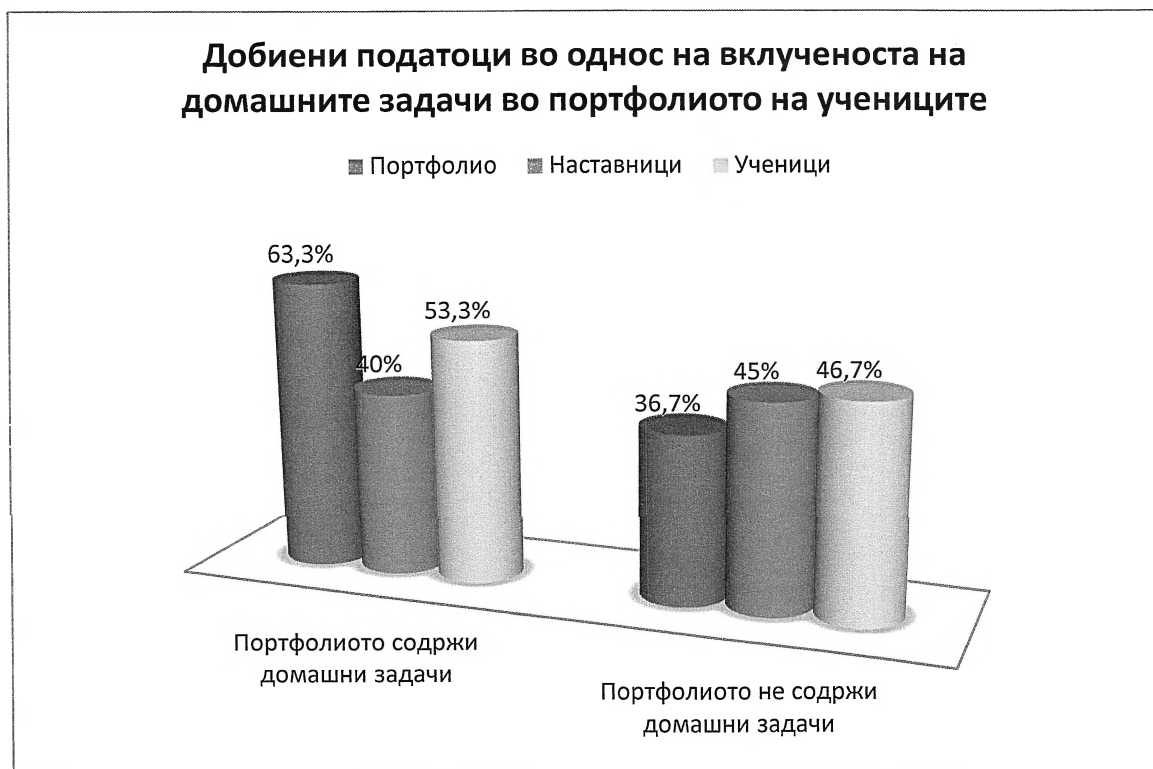
Табела бр. 18: Ставови на учениците за тоа дали домашните задачи се дел од нивното портфолио

Прашање	Училиште									
	ОУ „Војдан Черндрински“		ОУ „Вера Циривири Трена“		ОУ „Владо Тасевски“		ОУ „Петар Поп Арсов“		Вкупно ученици	
Дали твоите домашни задачи стануваат дел од твоето портфолио?	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Да	6	10	13	3.3	8	13.3	5	8.3	32	53.3
Не	9	15	2	21.7	7	11.7	10	16.7	28	46.7
Вкупно	15	25	15	25	15	25	15	25	60	100

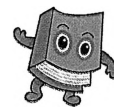

Податоците добиени од интервјуто наменето за ученици ни покажуваат дека во нивното портфолио навистина се вклучени и домашни задачи. Дури 53.3% од испитаниците одговориле позитивно во однос на ова прашање, со што во овој случај помошната хипотеза бр. 6 која гласи: **Во повеќето портфолија се содржани домашните задачи на учениците каде е присутно влијанието на родителот** се потврдува.

Податоци кои ги добивме во текот на истражувањето, а се однесуваат на прашањето за тоа дали во портфолиото се содржани домашните задачи, ги претставуваме во бар дијаграм кој ќе ни овозможат полесен увид на добиените податоци. При приказот на добиените податоци, изоставен е процентот на наставници кои во скалата на ставови се изјасниле како неодлучни по однос на ова прашање. Процентот кој е изоставен изнесува 15%.

Бар дијаграм бр. 1 за вклученоста на домашните задачи во портфолиото

Тврдење бр. 9 кое гласи:

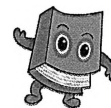
-Во портфолиото се забележува влијанието на родителите при изработката на домашните задачи.

Табела бр. 19- Резултати за содржината на портфолиото од анализата на портфолиото

Реден бр.	Портфолио	x		✓	
		f	%	f	%
9.	Во портфолиото се забележува влијанието на родителите при изработката на домашните задачи.	28	46.7	32	53.3

Иако навидум изгледа дека ова тврдење не може да се измери или процени, сепак доколку размислиме подобро во портфолио може да се одреди стапката на влијание на родителот во домашните задачи. Следува прашањето како? Портфолиото дава целосна слика за развојот на ученикот, доколку го разгледуваме и ги утврдуваме неговите изработки, можеме да дојдеме до одреден заклучок за напредокот по одреден предмет за ученикот. Доколку за некои исти или слични задачи се појавуваат одговори кои сметаме дека ученикот би можело да даде одговор од претходно донесениот заклучок, а согледуваме дека тој го направил тоа на некое повисоко интелектуално ниво, со право може да се посомневаме за некои негови самостојни одговори. Односно најчесто решение за ваквите случаи, со оглед на тоа дека во портфолиото се вклучуваат и домашните задачи е дека родителот му помогнал на своето дете во текот на решавање на задачите. Па, така преку ова тврдење се проверува колку родителот е дел од домашните задачи на учениците. Често родителите ја “злоупотребуваат” помошта која ја бараат нивните деца за одредени задачи, односно тие не треба само да го кажат точниот одговор на прашањето, туку треба да го поттикнат своето дете како само да дојде до точниот одговор. Во тоа се состои вистинската помош, што треба секој родител да му ја даде на своето дете.

Ова тврдење е проследено со помошната хипотеза бр. 6 која гласи: **Во повеќето портфолија се содржани домашните задачи на учениците**

каде е присутно влијанието на родителот. При анализа на содржината на портфолијата дојдовме до податок кој покажува дека кај 53.3% од анализираните портфолија има случаи каде родителот имал влијание при изработката на домашните задачи.

За добивање порелевантни податоци и со цел да дознаеме колку родителите навистина се дел од домашните задачи на учениците ги прашавме и родителите и учениците. Следува интерпретација на резултатите добиени од скалата на ставови за родители и резултати од интервјутото наменето за ученици.

Тврдење бр. 3 кое гласи:

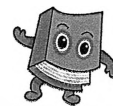
-Му помагам на моето дете во изработката на домашните задачи кои стануваат дел од неговото портфолио.

Табела бр. 20: Ставови на родителите во однос на тврдењето: *Му помагам на моето дете во изработката на домашните задачи кои стануваат дел од неговото портфолио.*

Реден бр.	Тврдења	Воопшто не се согласувам	Воопшто не се согласувам	Неодлучен сум	Воопшто се согласувам	Потполно се согласувам	
3.	Му помагам на моето дете во изработката на домашните задачи кои стануваат дел од неговото портфолио.	f	10	6	5	31	8
		%	16,7	10	8,3	51,7	13,3

Од овие резултати дознаваме за ставовите на родителите во врска со тоа дали тие им помагаат на своите деца во решавањето на нивните домашни задачи. Со помош на презентирани резултати дојдовме до заклучок дека поголем процент од испитаните родители ја потврдуваат, помошта која им ја пружаат на своите деца. Во проценти изразено тоа е 65% од вкупниот број испитани родители, со што помошната хипотеза бр. 6 која гласи: **Во повеќето портфолија се содржани домашните задачи на учениците каде е присутно влијанието на родителот** се потврдува.

Прашање бр. 6 кое гласи:

-Дали за твоите домашни задачи ти помагаат твоите родители?

Табела бр. 21: Ставови на учениците за тоа дали за домашните задачи им помагаат нивните родители

Прашање	Училиште									
	ОУ „Војдан Чернодрински“		ОУ „Вера Циривири Трена“		ОУ „Владо Тасевски“		ОУ „Петар Поп Арсов“		Вкупно ученици	
Дали за твоите домашни задачи ти помагаат твоите родители?	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Да	11	18.3	12	20	10	16.7	10	16.7	43	71.7
Не	4	6.7	3	5	5	8.3	5	8.3	17	28.3
Вкупно	15	25	15	25	15	25	15	25	60	100

Со помош на интервјуто наменето за ученици кое е спроведено во текот на ова истражување се открива колку и кога учениците најчесто бараат помош на своите родители при решавањето на домашните задачи. Во продолжение се цитирани неколку одговори добиени од страна на учениците.

Испитаник А: Најчесто ги решавам сам, но понекогаш ми помагаат родителите кога нешто не ми е јасно.

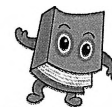
Испитаник Б: Ми помагаат понекогаш кога нешто не можам да решам.

Испитаник В: Задачите ги пишувам сам, а моите ми помагаат најчесто за англиски.

Испитаник Г: Домашните задачи ги пишувам сама, само кога треба да се направи нешто попрецизно, бидејќи јас не сум по прецизноста ми помага татко ми.

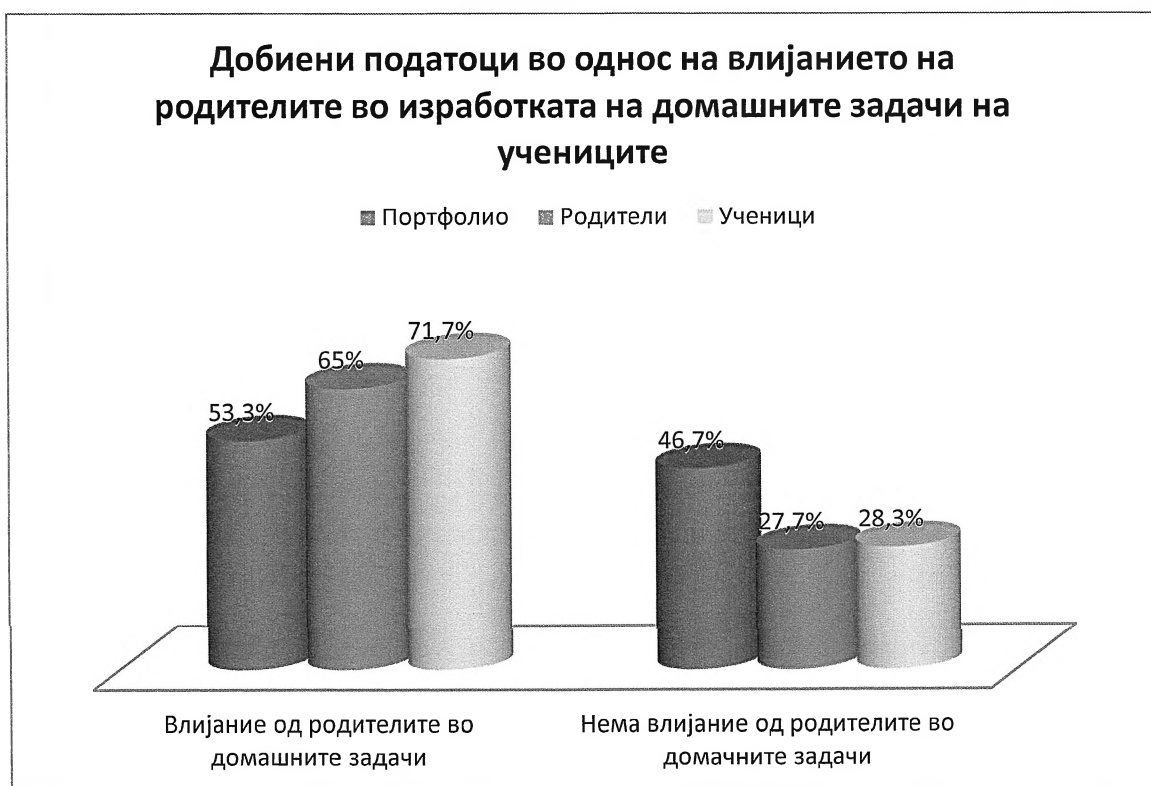
Испитаник Д: Домашните ги пишувам сама, а моите родители само ми ги проверуваат.

Преку добиените резултати може да се согледа дека вкупно 71.7% од учениците потврдиле на прашањето со што повторно ја потврдуваме

помошната хипотезата бр. 6 која гласи: **Во повеќето портфолија се содржани домашните задачи на учениците каде е присутно влијанието на родителот.**

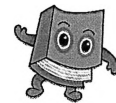
Податоци кои ги добивме во текот на истражувањето, а се однесуваат на прашањето за тоа дали родителот во текот на изработувањето на домашните задачи им помага на своите деца, ги претставуваме во бар дијаграм кој ќе ни овозможат полесен увид на добиените податоци. При приказот на добиените податоци, изоставен е процентот на родители кои во скалата на ставови се изјасниле како неодлучни по однос на ова прашање. Процентот кој е изоставен изнесува 8.3%.

Бар дијаграм бр. 2 за влијанието на родителите при изработката на домашните задачи на учениците

Тврдење бр. 10 кое гласи:

-Се забележува богато портфолио со благодарници и признанија, каде се забележува улогата на наставникот во неговиот севкупен успех.

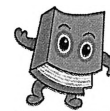

Табела бр. 22- Резултати за содржината на портфолиото од анализата на портфолиото

Реде н бр.	Портфолио	x		✓	
		f	%	f	%
10.	Се забележува богато портфолио со благодарници и признанија, каде се забележува улогата на наставникот во неговиот севкупен успех.	38	63.3	22	36.7

Во училиштата многу често се организираат разни натпревари, проекти на различни теми кои бараат дополнителна активност на учениците. Учениците кои учествуваат на овие настани најчесто се здобиваат со одредени благодарници, признанија, награди кои за нив се од големо значење. Портфолиото како збирка за постигањата на учениците треба да ги содржи и овие постигања на ученикот. На тој начин може да се види напорната работа на ученикот, туку и на успешната работа на наставникот заедно со ученикот во рамките на слободните активности на ученикот или во додатна настава. Постигнувањата на учениците од воннаставните активности може да бидат дел од репрезентативното портфолио, кое според теоријата во себе ги содржи најдобрите постигнувања во учењето и ги содржи најуспешните изработки.

Помошната хипотеза бр. 3 која одговара на ова тврдење гласи: **Изработките од учениците од воннаставните активности се малку застапени во портфолијата на учениците.** Преку резултатите од ова истражување ќе се согледа дека хипотезата се потврдува, бидејќи само 36.7% од вкупниот број на анализирани портфолија во себе вклучуваат благодарници и портфолија кој ги стекнал ученикот. Овој процент сметаме дека не е задоволителен, во однос на саканите добиени податоци, а и од самата важност на овие елементи кои треба да ги содржи едно портфолио.

3.2 Анализа и интерпретација на резултатите од скалата на ставови за наставници

Следува интерпретација на резултатите од скалата за процена на ставовите за наставниците, проселден со низа коментари. Исто така, при интерпретацијата ќе се повикаме и на податоците добиени од интервјутото со учениците како и од скалата на процена за родители, а се со цел да се увиди колку резултатите се релевантни и доследни.

Тврдење бр. 1 кое гласи:

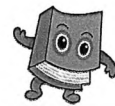
-Им објаснувам на учениците што претставува портфолио.

Табела бр. 23: Ставови на наставниците во однос на тврдењето:
Им објаснувам на учениците што претставува портфолио.

Реден бр.	Тврдења	Воопшто не се согласувам	Воглавно не се согласувам	Неодлучен сум	Воглавно се согласувам	Потполно се согласувам	
1.	Им објаснувам на учениците што претставува портфолиото.	f	/	2	1	4	13
		%	/	10	5	20	65

Ова тврдење ни открива колку наставниците се одговорни во однос на тоа дека треба на учениците да им ја објаснат секоја новина кој се воведува во воспитно-образовниот процес. Таков е случајот и со портфолиото и неговата важност дека учениците треба да знаат што всушност претставува. Портфолиото се воведува во воспитно-образовниот процес со цел за да се следи напредокот на ученикот, доследно би било доколку и тие знаат што претставува тоа и каква е неговата важност и која е неговата функција.

Овој став одговара на помошната хипотеза бр. 9 која гласи: **Учениците се во голема мера информирани за тоа што е портфолио и која е неговата функција.** Според добиените резултати ќе согледаме дека поголем процент од испитаните наставници им објасниле на своите ученици за тоа што претставува портфолиото. Вкупно 85% од наставниците кои беа дел од ова истражување се изјасниле дека им објаснуваат на своите ученици за значењето и функцијата на портфолиото, па така хипотезата се потврдува.

За поголема релевантност во добиените резултати ќе се повикаме и на резултатите кои ги добивме од интервјутото наменето за ученици како и резултатите од скалата на ставови за родителите.

Прашање бр. 1 кое гласе:

-Дали знаеш што е портфолио?

Табела бр. 24: Ставови на учениците за тоа што е портфолио

Прашање	Училиште									
	ОУ „Војдан Чернодрински“		ОУ „Вера Циривири Трена“		ОУ „Владо Тасевски“		ОУ „Петар Поп Арсов“		Вкупно ученици	
Дали знаеш што е портфолио?	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Да	15	25	9	15	15	25	15	25	54	90
Не	/	/	6	10	/	/	/	/	6	10
Вкупно	15	25	15	25	15	25	15	25	60	100

На прашањето дали знаеш што е портфолио е прашање со кое го започнуваме интервјутото со учениците. Преку него дознаваме за сите оние сознанија кои учениците ги имаат, а се однесува на нивното портфолио. За појасен увид на резултатите ги поделиме одговорите на оние кои имаат сознанија за портфолиото и оние кои немаат, но во продолжение ќе ги претставиме дел од целосните одговори на учениците.

Испитаник А: Тоа е кесичка и во него се чуваат некои листови.

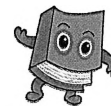
Испитаник Б: Кесичка во која се чуваат наставни листови, нешто нацртано...

Испитаник В: Тоа е папка каде се чуваат ливчиња што сме ги работеле на часот.

Испитаник Г: Портфолиото е збир на документи.

Испитаник Д: Во портфолиото има изработки и тие се доказ за нашиот успех.

Испитаник Ѓ: Тоа е место каде што се чуваат важни документи и изработки.

Покрај прашањето за тоа што е портфолио го поставивме и следново прашање кое гласи:

Прашање бр. 2 кое гласи:

-Дали твојата наставничка ви кажала зошто е значајно портфолиото?

Табела бр. 25: Ставови на учениците за тоа дали нивната наставничка им кажала зошто е значајно портфолиото.

Прашање	Училиште										
	ОУ „Војдан Чернодринск и“		ОУ „Вера Циривири Трена“		ОУ „Владо Тасевски“		ОУ „Петар Поп Арсов“		Вкупно ученици		
Дали вашата наставничка ви кажала зошто е значајно портфолиото ?	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
	Да	15	25	9	15	15	25	15	25	54	90
	Не	/	/	6	10	/	/	/	/	6	10
	Вкупно	15	25	15	25	15	25	15	25	60	100

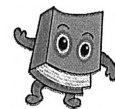
Преку резултатите добиени од овие две прашања кои беа наменети за учениците може да заклучиме дека помошната хипотеза бр. 9 која гласи: **Учениците се во голема мера информирани за тоа што е портфолио и која е неговата функција** се потврдува. Вкупно 90% од интервјуираните ученици одговориле позитивно, односно дека имаат сознанија за портфолиото, додека само 10% од учениците немаа сознанија за портфолиото.

Тврдење бр. 2 кое гласи:

-Постои конфузија кај моето дете во однос на значењето на неговото портфолио.

Табела бр. 26: Ставови на родителите во однос на тврдењето: *Постои конфузија кај моето дете во однос улогата на неговото портфолио.*

Реден бр.	Тврдења	Воопшто не се согласувам	Воглавно не се согласувам	Неодлучен сум	Воглавно се согласувам	Потполно се согласувам
	Постои конфузија кај	f 26	12	12	7	3

2.	моето дете во однос улогата на неговото портфолио.	%	43,3	20	20	11,7	5
----	--	---	------	----	----	------	---

Родителите се оние кои најдобро знаат дали на нивните деца им е нешто нејасно. Па така се претпоставува дека тие би знаеле за тоа доколку нивното дете има конфузија во однос на улогата и значењето на неговото портфолио. Преку резултатите повторно може да се констатира дека помошната хипотеза бр. 9 која гласи: **Учениците се во голема мера информирани за тоа што е портфолио и која е неговата функција** се потврдува. Исто така се забележува дека процентот на родители кои одговориле дека постои конфузија кај нивното дете изнесува 16,7 проценти што не соодветсува на одговорите на учениците.

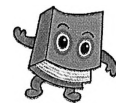
Тврдење бр. 2 кое гласи:

-Ги информирам учениците за тоа кои трудови ќе станат дел од нивното портфолиото.

Табела бр. 27: Ставови на наставниците во однос на тврдењето: *Ги информирам учениците навремено за тоа кои од нивните трудови ќе станат дел од портфолиото.*

Реден бр.	Тврдења		Воопшто не се согласувам	Воглавно не се согласувам	Неодлучен сум	Воглавно се согласувам	Потполно се согласувам
2.	Ги информирам учениците навремено за тоа кои од нивните трудови ќе станат дел од портфолиото.	f	2	/	1	3	14
		%	10	/	5	15	70

Важноста дека ученикот треба да биде информиран за тоа што ќе биде дел од неговото портфолио е голема. Сметаме дека сè што се случува во воспитно- образовниот процес е за учениците, тие се и главните виновници за постоењето на воспитанието и образованието. Што ќе се случи доколку тие не знаат што се случува во тој процес, а сепак се дел од него? Наставникот е должен да ги информира учениците за сите негови постапки кои ги прави во текот на училишниот ден. Така и информацијата за тоа што тој ќе одбере од

трудовете на учениците за потребите на нивното портфолио, треба да бидат јасно кажани на сите ученици.

Според табелата се согледува дека поголемиот дел од наставниците, односно вкупно 85% смета дека е важно учениците да бидат информирани за тоа кои нивни трудови ќе бидат дел од нивното портфолио. При тоа помошната хипотеза бр. 9 која гласи: **Наставниците во најголем број навремено ги известуваат учениците за тоа кои нивни активности ќе станат дел од нивното портфолио** се потврдува.

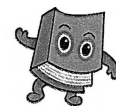
За добивање порелевантни податоци со цел да дознаеме колку наставниците навистина сметаат дека од голема важност е навременото информирање на учениците за тоа кои трудови ќе станат дел од нивното портфолио, им поставивме прашање на учениците во интервјуто наменето за нив. Следува интерпретација од резултатите добиени од интервјуто за ученици.

Прашање бр. 3 кое гласи:

- Кога те известува твојата наставничка дека твојата изработка ќе стане дел од твоето портфолио?

Табела бр. 28: Ставови на учениците за тоа дали нивната наставничка ги известува навреме кога нивната изработка ќе стане дел од нивното портфолио

Прашање	Училиште									
	ОУ „Војдан Чернодрински“		ОУ „Вера Циривири Трена“		ОУ „Владо Тасевски“		ОУ „Петар Поп Арсов“		Вкупно ученици	
Кога те известува твојата наставничка дека твојата изработка ќе стане дел од твоето портфолио?	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Пред изработката	9	15	7	11.7	6	10	2	3.3	24	40
После изработката	6	10	8	13.3	9	15	13	21.7	36	60
Вкупно	15	25	15	25	15	25	15	25	60	100

Вака поставеното прашање од интервјуто наменето за учениците, точно се лоцира временски информацијата од страна на наставникот наменета за учениците за тоа кои од нивните трудови ќе биде дел од нивното портфолио. Преку добиените резултатие кои ги добивме од интервјуото за ученици, 60% од испитаниците одговориле дека наставничката ги известува по изработката на нивната активност и дека таа ќе биде дел од нивното портфолио, додека останатиот процент односно 40% од учениците одговориле дека наставничката ги известува пред да почнат со одредена активност и дека токму таа изработка ќе биде дел од нивното портфолио. Во овој случај резултатие кои ги добивме со скалата на ставови на наставници и интервјуото на ученици не се совпаѓаат. Така помошната хипотеза бр. 9 која гласи: **Наставниците во најголем број навремено ги известуваат учениците за тоа кои нивни активности ќе станат дел од нивното портфолио** во овој случај се отфрла.

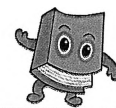
Тврдење бр. 3 кое гласи:

-Сметам дека не сум доволно компетентен/на за водење на портфолио.

Табела бр. 29: Ставови на наставниците во однос на тврдењето: *Сметам дека не сум доволно компетентен/на за водење на портфолио*

Реден бр.	Тврдења	Воопшто не се согласувам	Воглавно не се согласувам	Неодлучен сум	Воглавно се согласувам	Потполно се согласувам	
3.	Сметам дека не сум доволно компетентен/на за водење на портфолио.	f	10	3	2	2	3
		%	50	15	10	10	15

Компетентноста на наставниците за водењето и текот на целиот воспитно-образовен процес е од големо значење. Доколку тој не е доволно компетентен, нема да има никаков прогрес во однос на развојот на учениците, да делуваат ниту воспитно ниту образовно. Дел од компетенциите што треба да ги поседува еден наставник за да биде добар и во практиката, е и водењето на портфолио кое не е ни малку едноставно. Навидум, можеби звучи едноставно, но сепак сметаме дека е потребна поголема посветеност и способност околу водење на истото.

Од добиените податоци согледуваме дека само 25% од наставниците сметаат дека не се компетентни во водењето на портфолио, со што помошната хипотеза бр. 4 која гласи: **Наставниците се доволно компетентни за водење портфолио за учениците и сметаат дека портфолиото дава најобјективна и функционална оцена за активностите на учениците** се потврдува.

Тврдење бр. 4 кое гласи:

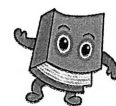
-Потребна ми е обука за водење на портфолио од страна на Бирото за развој.

Табела бр. 30: Ставови на наставниците во однос на тврдењето: *Потребна ми е обука за водење на портфолио од страна на Бирото за развој*

Реден бр.	Тврдења		Воопшто не се согласувам	Воглавно не се согласувам	Неодлучен сум	Воглавно се согласувам	Потполно се согласувам
4.	Потребна ми е обука за водење на портфолио од страна на Бирото за развој.	f	3	7	3	5	2
		%	15	35	15	25	10

Потребата од обука на било кое поле во однос на новините во воспитно-образовниот процес од страна на Бирото за развој е значајна. Заради нивната недоволна активност околу обуките, сметаме дека наставниците немаат доволно обуки од страна на Бирото за развој околу водењето на портфолио на учениците.

Меѓутоа, според низата податоци добиени од ова истражување ќе согледаме дека на поголемиот дел од наставниците вкупно 50% не им е потребна никаква обука за водење на портфолио од страна на Бирото за развој. Додека пак останатиот дел од испитаниците односно 15% се изјасниле како неодлучни по однос на на ова прашање, додека 35% се изјаснуваат дека им е потребна обука од страна на Бирото за развој. Помошната хипотеза бр. 8 која одговара на овој став гласи: **Бирото за развој на образованието не придонесува за успешно водење и изработка на портфолиото.** Во овој случај може да согледаме дека хипотезата се отфрла.

Тврдење бр. 5 кое гласи:

-Педагошко- психолошката служба ми помага кога се соочувам со проблем при изработка на портфолиото.

Табела бр. 31: Ставови на наставниците во однос на тврдењето: *Педагошко- психолошката служба ми помага кога се соочувам со проблем при изработка на портфолиото.*

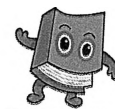
Реден бр.	Тврдења	Воопшто не се согласувам	Воглавно не се согласувам	Неодлучен сум	Воглавно се согласувам	Потполно се согласувам	
5.	Педагошко-психолошката служба ми помага кога се соочувам со проблем при изработка на портфолиото.	f	1	2	1	10	6
		%	5	10	5	50	30

Педагошко- психолошката служба треба да бидат секогаш отворени за соработка со наставниците посебно кога тие имаат некоја проблем со кој тешко се справуваат. За сите промени и новини во воспитно- образовниот процес кои се случуваат, нормално е наставниците да се ставени и пред нови предизвици. Не секој од нив може да се справи со истите, но доколку некој наставник наиде на конкретен проблем педагошко- психолошката служба е таа која треба да му помогне. Во овој контекст ова тврдење е проследено со следната помошна хипотеза бр. 7 која гласи: **Педагошко- психолошката служба им помага на наставниците во изработката и водењето на портфолиото.**

Голем процент од испитаниците, односно вкупно 80% се согласуваат дека педагошко- психолошката служба која ја има секое училиште им помага кога тие се соочуваат со проблеми поврзани со изработката и водењето на портфолиото. Па така и помошната хипотеза бр. 7 која гласи: **Педагошко-психолошката служба им помага на наставниците во изработката и водењето на портфолиото** се потврдува.

Тврдење бр.7 кое гласи:

-Ги информирам родителите за тоа што е портфолио и која е неговата функција.

Табела бр. 32: Ставови на наставниците во однос на тврдењето: *Ги информирам родителите за тоа што е портфолио и која е неговата функција.*

Реден бр.	Тврдења	Воопшто не се согласувам	Воглавно не се согласувам	Неодлучен сум	Воглавно се согласувам	Потполно се согласувам
7.	Ги информирам родителите за тоа што е портфолио и која е неговата функција.	f	/	/	10	10
		%	/	/	50	50

Родителите можеби не директно, но индиректно се дел од вопистно-образовниот процес. Тоа е така бидејќи се што се случува во тој процес пред се е насочено кон нивните деца односно учениците. Па, затоа е од големо значење тие да бидат во тек со сите новини кои се воведуваат во наставата. Наставникот е потребно да ги информира родителите за се што се случува со нивните деца, но и она што се случува во самото училиште. Портфолиото како една карика во воспитно - образовниот дел е нешто за кое што родителите треба да бидат запознаени, за да може да ја разберат неговата потреба и важност. Ова тврдење одговара на помошната хипотеза бр. 11 која гласи: ***Родителите сметаат дека се доволно информирани од страна на наставниците за водењето и содржината на портфолиото и сметаат дека портфолиото дава најобјективна и функционална оцена за активностите на учениците.***

Преку дадената табела може да ја увидиме нејзината компатибилност со хипотезата која е позитивна. Односно сите наставници кои биле дел од нашето истражување или вклучно 100% се изјасниле дека родителите ги информирале за тоа што е портфолио и која е неговата функција.

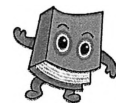
За да се согледа колку навистина родителите се информирани од страна на наставниците ова тврдење се сретнува и во скалата наменета за родители.

Тврдење бр. 1 кое гласи:

-Информиран/а сум од страна на наставникот за тоа што претставува портфолиото.

Табела бр. 33: Ставови на родителите во однос на тврдењето: *Информиран/а сум од страна на наставникот за тоа што претставува портфолиото*

Реден бр.	Тврдења	Воопшто не се согласувам	Воглавно не се согласувам	Неодлучен сум	Воглавно се согласувам	Потполно се согласувам
-----------	---------	--------------------------	---------------------------	---------------	------------------------	------------------------

1.	Информиран/а сум од страна на наставникот за тоа што претставува портфолиото.	f	/	/	5	13	42
		%	/	/	8,3	21,7	70

Со помош на овие податоци ја согледуваме веродостојноста на податоците добиени од страна на наставниците. Односно родителите вкупно 91,7% се изнајсниле дека се информирани од страна на наставниците за тоа што е портфолио. Па така помошната хипотеза бр. 11 која гласи: **Родителите сметаат дека се доволно информирани од страна на наставниците за водењето и содржината на портфолиото и сметаат дека портфолиото дава најобјективна и функционална оцена за активностите на учениците** се потврдува.

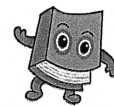
Тврдење бр. 8 кое гласи:

-Сметам дека портфолиото е во функција на оценувањето.

Табела бр. 34: Ставови на наставниците во однос на тврдењето:
Сметам дека портфолиото е во функција на оценувањето.

Реден бр.	Тврдења	Воопшто не се согласувам	Воопшто не се согласувам	Неодлучен сум	Воглавно се согласувам	Потполно се согласувам	
8.	Сметам дека портфолиото е во функција на оценувањето.	f	/	/	/	14	6
		%	/	/	/	70	30

Секое нешто за кое сме сигурни дека треба да постои, потребно е да има некаква функција односно да служи за нешто, а при тоа да биде и важно. Ако намената на портфолиото е само собирање на податоци за ученикот тогаш со сигурност ќе кажеме дека тоа не е и некоја функција. Вистинската функција портфолиото ќе ја има тогаш кога сите тие податоци кои ги собира наставникот ќе бидат искористени за целите на оценувањето. Наставниците се тие кои треба да го искористат она што им го дава самото портфолио и да го употребат при формирање на оценката за секој ученик. Помошната хипотеза бр. 4 во однос на ова тврдење се потврдува позитивно и гласи: **Наставниците се доволно компетентни за водење портфолио за учениците и сметаат**

дека портфолиото дава најобјективна и функционална оцена за активностите на учениците.

Преку сублимираните податоци кои укажуваат дека сите наставници кои беа дел од ова истражување, односно 100% одговориле потврдно на дадениот став. Па така ќе заклучиме дека помошната хипотезата бр. 4 која гласи: **Наставниците се доволно компетентни за водење портфолио за учениците и сметаат дека портфолиото дава најобјективна и функционална оцена за активностите на учениците** се потврдува.

Тврдење бр. 9 кое гласи:

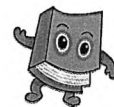
-Преку портфолиото најобјективно се вреднуваат активностите на учениците.

Табела бр. 35: Ставови на наставниците во однос на тврдењето:
Преку портфолиото најобјективно се вреднуваат активностите на учениците

Реден бр.	Тврдења	Воопшто не се согласувам	Воглавно не се согласувам	Неодлучен сум	Воглавно се согласувам	Потполно се согласувам
9.	Преку портфолиото најобјективно се вреднуваат активностите на учениците.	f	1	5	11	3
		%	5	25	55	15

Објективноста е карактеристика што треба да има секоја оцена. Портфолиото како еден од начините за вреднување на активностите на ученикот сметаме дека е најобјективна. Таа го следи развојот на ученикот во континуитет и тоа по сите предмети кои се изучуваат во едно одделение.

Во однос на добиените податоци ќе согледаме дека наставниците воглавно се согласуваат со ова тврдење, но сепак имаме и добар процент кој не се одлучни и 5% кои воопшто не се согласуваат со ова тврдење. Согледуваме дека 70% од испитаните наставници се согласуваат дека преку портфолиото најобјективно се вреднуваат активностите на учениците, со што четвртата хипотезата која гласи: **Наставниците се доволно компетентни за водење портфолио за учениците и сметаат дека портфолиото**

дава најобјективна и функционална оцена за активностите на учениците се потврдува.

Исто така во согласност со ова тврдење се повикуваме и на родителите со цел да го истражиме и нивното мислење околу портфолиото и неговата објективност, со што ги добивме следниве податоци.

3.3 Анализа и интерпретација на податоците од скалата на ставови за родители

Следува интерпретација на резултатите од скалата за процена на ставовите за родителите, проселден со низа коментари. За да не се повторуваат веќе добиените податоци кои беа разгледани во претходните делови, ќе се анализираат оние резултатите кои претходно не беа споменати.

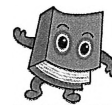
Тврдење бр. 6 кое глала:

-Портфолиото е во функција на оценувањето.

Табела бр. 36: Ставови на родителите во однос на тврдењето: *Информиран/а сум од страна на наставникот за тоа што претставува портфолиото*

Реден бр.	Тврдења	Воопшто не се согласувам	Воопшто /	Воглавно не се согласувам	Неодлучен сум	Воглавно се согласувам	Потполно се согласувам
6.	Портфолиото е во функција на оценувањето.	f	/	9	6	25	5
		%	/	15%	10%	41,7%	33,3%

Во однос на тоа дали портфолиото е во функција на оценувањето на учениците ги прашавме и родителите за нивното мислење, па така според добиените податоци се согледува дека 75% од родителите сметаат дека портфолиото е во функција, додека 15% од нив сметаат дека портфолиото не е во функција на оценувањето. Па така, помошната хипотеза бр. 11 која гласи: **Родителите сметаат дека се доволно информирани од страна на наставниците за водењето и содржината на портфолиото и сметаат дека портфолиото дава најобјективна и функционална оцена за активностите на учениците** и во овој случај се потврдува.

Тврдење бр. 5 кое гласи:

-Преку портфолиото најобјективно се вреднуваат активностите на улениците.

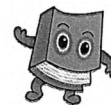
Табела бр. 37: Ставови на родителите во однос на тврдењето: *Преку портфолиото најобјективно се вреднуваат активностите на улениците*

Реден бр.	Тврдења		Воопшто не се согласувам	Воглавно не се согласувам	Неодлучен сум	Воглавно се согласувам	Потполно се согласувам
5.	Преку портфолиото најобјективно се вреднуваат активностите на улениците.	f	1	4	6	31	18
		%	1.6	6,7	10	51,7	30

Исто така во однос на прашањето за портфолиото и неговото објективно вреднување ги прашавме родителите за нивно мислење. И во овој случај податоците ни покажуваат за поголемиот процент на родителите односно 81.7% кои мислат дека портфолиото најобјективно ги вреднува активностите на учениците. Може да се согледа во овој случај дека се појавува помал процент на родители кои се неодлучни или кои мислат дека портфолиото не ги вреднува објективно активностите на учениците, што не беше и во случајот на наставници. Сепак бидејќи имаме поголем процент на родители кои го потврдуваат овој став и во овој случај помошната хипотеза бр. 11 која гласи: ***Родителите сметаат дека се доволно информирани од страна на наставниците за водењето и содржината на портфолиото и сметаат дека портфолиото дава најобјективна и функционална оцена за активностите на учениците*** се потврдува.

3.4 Анализа и интерпретација на податоците од интервјуто наменето за ученици

Ги интерпретираме и податоците добиени од интервјуто со учениците. За да не се повторуваат веќе добиените податоци кои беа разгледани во претходните делови, ќе се анализираат резултатите од прашањето кое го

поставивме во интервјуто наменето за ученици, кое претходно не беше споменато.

Прашање бр. 4 кое гласи:

- Дали мислиш дека преку портфолиото се гледа твојот вистински успех?

Табела бр. 38: Ставови на учениците за тоа дали преку портфолиото се гледа нивниот вистински успех

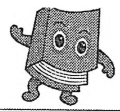
Прашање	Училиште									
	ОУ „Војдан Чернодрински“		ОУ „Вера Циривири Трена“		ОУ „Владо Тасевски“		ОУ „Петар Поп Арсов“		Вкупно ученици	
Дали мислиш дека преку портфолиото се гледа твојот вистински успех?	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Да	15	25	9	15	13	21.7	15	25	54	90
Не	/	/	6	10	2	3.3	/	/	6	10
Вкупно	15	25	15	25	15	25	15	25	60	100

Портфолиото е документ кој е наменет за учениците. Бидејќи тие се главните “виновници” за постоењето на портфолиото, треба да се испочитуваат и директно да бидат прашани што мислат за портфолиото и колку преку него навистина се согледува нивниот реален успех.

Од добиените резултати се согледува дека дури 90% од испитаниците потврдно одговориле на ова прашање, односно учениците сметаат дека преку портфолиото се гледа нивниот реален успех. Другие 10% сметаат дека преку портфолиото не се согледува нивниот реален успех. Во продолжение ќе цитираме некои од нивните одговори.

Испитаник А: Мислам дека мојот успех се гледа пола, затоа што треба да се гледа и тоа што правам и како се однесувам на часовите.

Испитаник Б: Дел од портфолиото го покажува мојот успех, дел не.

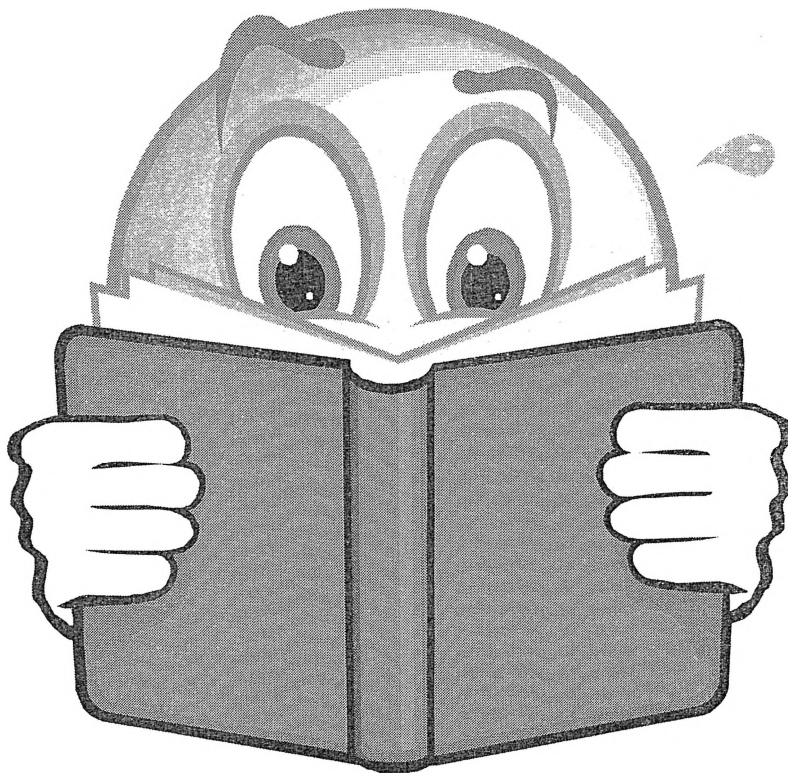
Испитаник В: Мислам дека не се гледа вистинскиот успех, зошто на пример добра сум во цртање куќи, а не сум добра во цртање луѓе.

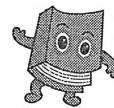
Од добиените резултати може да заклучиме дека помошната хипотезата бр. 10 која одговара на ова прашање, а гласи: **Повеќето учениците сметаат дека преку портфолиото се гледа нивниот реален успех**, се потврдува.

IV. Дел

Заклучни согледувања и препораки

1. Заклучни согледувања

Од извршената анализа на емпириските податоци кои се добиени со истражувањето, се констатира дека се потврдува основната хипотеза на истражувањето, односно дека *кај наставниците, родителите и учениците доминираат позитивни ставови во однос на портфолиото и неговата функција на следење и вреднување на активностите на учениците.*

Добиените податоци од анализата и нивното компарирање направено во врска со посебните хипотези на истражувањето, овозможува да се изведат повеќе значајни општи констатации:

1. Имено портфолиото како документ за секој ученик, кое го води наставникот, е достапно за увид, за секој кој е заинтересиран да го погледне портфолиото. Освен соработниците во училиштето кои од разни причини сакаат да го погледнат портфолиото, постојат и други надворешни субјекти кои исто така имаат свои причини да го разгледаат портфолиото како документ. Најчесто тоа се родители, инспектори, студенти, наставници од други училишта и тн.

2. Наставникот во секое училиште задолжително треба да води портфолио за секој ученик поединечно од одделението и тоа по сите наставни предмети.

3. Портфолиото како основен документ за вреднување на активностите на ученикот е уредно, концизно и разбирливо. Со низата податоци откриваме дека голем процент односно 88.3% од портфолијата ги имаат овие три одлики. Исто така овие одлики се дел и од Законот за просветна инспекција („Службен весник на РМ“ број 52/2005, 81/2008, 148/09 и 57/2010 година) каде во упатството за вреднување на работните должности на наставниците се бодува и портфолиото за ученикот. Па така, за уредно водење на портфолиото се

добиваат 6 поени, водењето со извесни пропусти носи 3 поени и неуредно водење на портфолиото носи 0 поени.⁹⁹

4. Активностите на ученикот во наставата се од различен вид во зависност од целта која наставникот сака да ја оствари за време на наставниот час. Оние активности кои ученикот ги остварува, а се за целите на портфолиото можат да бидат во вид на ликовни, литературни творби и тн. покрај стандардните наставни листови. Творечката и кретативната работа на учениците не е од помало значење и истата не може да биде реализирана со помош на наставен лист на кој се напишани одредени прашања и одредени инструкции по кој ученикот треба да работи. Ако велíme дека портфолиото треба да го покаже целокупниот развој на ученикот, тогаш ќе се согласиме дека тоа во себе треба да содржи цртежи, текстови, песнички кои се напишани од ученикот. Оваа констатација е производ на добиените резултати од истражувањето кои покажуваат дека дури во 95% од случаите на анализа на содржината на портфолиото во себе содржат цртежи, текстови и песнички покрај наставните листови.

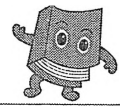
5. Портфолиото во себе вклучува домашни изработки од учениците. Дури 63.3% од анализата на портфолијата ја потврдуваат оваа констатација. Меѓутоа направивме компарација на ставовите на наставниците и учениците по однос на ова прашање.

- Наставниците имаат поделено мислење во однос на тоа дека домашните задачи треба да се дел од портфолиото. Сепак практиката и податоците од анализата на портфолиото ни покажуваат дека наставниците ги вклучуваат и домашните задачи во портфолијата на учениците.

- Оваа констатација се потврдува и со интервјутото наменето за ученици, односно 53.3% одговориле дека домашните задачи стануваат дел од нивното портфолио.

- Под прашање на оваа констатација е и прашањето за тоа дали при изработката на домашните задачи им помагаат родителите на учениците. Од направената анализа на содржината на портфолиото се констатира дека во 53.3% од домашните задачи се гледа влијанието на родителот. Оваа

⁹⁹http://www.oudebrca.com/wp-content/uploads/2012/03/Upatstvo_za_vrednuvanie_na_nastavnicite.pdf

констатација и во скалата на ставови на родителите се потврдува, односно родителите им помагаат на своите деца при изработката на домашната задача. Исто така и преку интервјуто со ученици дознаваме дека голем процент, односно 71.1% одговорија дека нивните родители им помагаат во изработката на домашната задача.

6. Во портфолиото не се содржани воннаставните активности во кој учествувал ученикот. Целовкупниот развој и напредок на ученикот не се согледува само во текот на наставниот процес. Многу често се организираат разни натпревари, проекти, на различни теми кои бараат дополнителна активност на ученикот. Учениците кои учествуваат на овие настани најчесто се здобиваат со благодарници, признанија, награди кои се од големо значење за развојот на учениците. Портфолиото како збирка за постигањата на учениците треба да ги содржи и овие постигнувања на ученикот. Но, при истражувањето дојдовме до поинаква констатација. Вкупно 63.3% од анализираниите портфолија покажаа дека воннаставните активности не се дел од портфолиото.

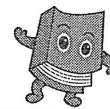
7. Учениците се доволно информирани за тоа што претставува и која е функцијата на портфолиото. Оваа констатација е во согласност со добиените податоци од скалата наменета за наставници, родители и интервјуто за ученици.

- Наставниците во скалата на ставови одговориле позитивно за тоа дека им објаснуваат на своите ученици за тоа што претставува портфолио и која е неговата функција, со вкупен број од 85%.

- Учениците при интервјуирање одговориле дека имаат сознанија за тоа што е портфолио и која е неговата функција вкупно 90% од испитаниците.

- Родителите исто така ја потврдуваат оваа констатација со што на ставот кој гласи: *Постои конфузија кај моето дете во врска со портфолиото* одговориле дека воопшто не се согласуваат со вкупен бр. од 63.3% од испитаниците.

8. Наставниците навремено ги известуваат учениците кои нивни активности ќе бидат дел од нивното портфолио. До оваа констатација дојдовме преку податоците кои ги добивме од скалата на ставови за наставниците и интервјуто наменето за ученици.

-70% од наставниците позитивно одговориле, односно дека навремено ги информираат учениците за тоа кои нивни активности ќе бидат дел од портфолиото.

- Учениците пак имаат спротиставени ставови, односно 60% од нив одговориле дека наставникот ги информира по завршената активност дека таа ќе биде дел од нивното портфолио. Тоа значи дека наставникот не ги информира учениците навремено.

9. Наставниците се доволно компетентни за водење портфолио. Оваа констатација се потврдува преку добиените податоци кои ни укажуваат на големиот број вкупно 65% наставници, кои одговориле дека се доволно компетентни за водењето портфолио за учениците. Оваа бројка сепак не ги задоволува нашите очекувања, со што ова прашање може да биде тема за некое друго истражување.

10. На наставниците не им е потребна обука од страна на Бирото за развој за водење на портфолио. До оваа констатација дојдовме преку податоците од скалата на ставови наменета за наставници, од нив 50% сметаат дека не им е потребна обука од Бирото за развој, 35% сметаат дека им е потребна обука од Бирото за развој, додека 10% се изјасниле како неодлучни.

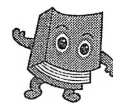
11. Педагошко- психолошката служба им помага на наставниците кога се соочуваат со проблем при водење на портфолио. Вкупно 80% од наставниците одговориле дека педагошко- психолошката им помага кога се соочуваат со проблем при водењето на портфолиото.

12. Родителите се информирани за тоа што претставува портфолиото и која е неговата функција. Оваа констатација се согледува преку скалата наменета за наставници и родители.

- Наставниците во поглед на ова прашање, дале одговор дека ги информираат родителите за суштината и значењето на портфолиото, вкупно 100%.

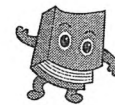
- Родителите вкупно 91.7% потврдуваат дека се информирани од страна на наставниците за значењето и суштината на портфолиото.

13. Преку портфолиото најобјективно се вреднуваат активностите на учениците. Објективноста е карактеристика што треба да ја има секоја оценка.

Портфолиото е пример за објективно вреднување на активностите на ученикот. Таа го следи развојот на ученикот во континуитет и тоа по сите предмети кои се изучуваат во едно одделение. Оваа констатација е добиена со помош на резултатите добиени од скалата на ставови на наставниците. Наставниците со вкупно 70% се согласуваат со тврдењето дека портфолиото дава најобјективна оценка.

14. Учениците сметаат дека преку портфолиото се гледа нивниот вистински успех. Портфолиото е наменето за учениците, тие претставуваат главни “виновници” за неговото постоење. Па затоа треба да се испочитуваат ставовите на учениците за портфолиото и колку навистина преку него се согледува нивниот реален успех. Оваа констатација се потврдува преку интервјутото наменето за ученици каде 90% од нив одговориле дека навистина портфолиото ги покажува нивните постигања.

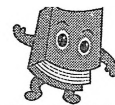
2. Препораки

Ќе се обидеме да дадеме предлог за можни решенија за имплементација на нашите резултати од истражувањето, односно начини како да се подобрат одредени недостатоци кои се јавуваат при водење на портфолио.

Нашите очекувања по однос на вклученоста на воннаставните активности на учениците во нивните портфолија не беа задоволени. Имено во однос на воннаставните активности како што се натпревари проекти, курсеви се дел од развојот на еден ученик од сите аспекти. Учениците кои учествуваат на овие настани се здобиваат со одредени благодарници, признанија, награди и др. кои треба да бидат дел од портфолиото на учениците. Како предлог решение за овој проблем го гледаме во поголемата ангажираност на наставникот да осознае за својот ученик да го следи и насочува онаму каде гледа поголем успех. Исто така сите оние учества на ученикот наставникот е должен да ги документира во портфолиото. Па така на тој начин би се формирала целосната слика за еден ученик и неговиот развој.

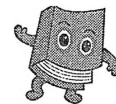
Домашните задачи претставуваат самостојни активности на ученикот, а целта е да се согледаат неговите стекнати знаења. Нивната основна цел ќе биде задоволена само доколку тие задачи се исклучиво изработени само од ученикот. При нашето истражување дојдовме до сознанија дека поголемиот дел од домашните задачи учениците ги изработувале со помош на родителите. Бидејќи нема продуктивност од ваквиот начин на изработка на домашните задачи, тие не треба да се дел од нивното портфолио. Доколку домашните задачи се дел од портфолиото тогаш ќе се појави нереална слика за успехот и постигањата на ученикот во текот на одреден период, а со тоа би се добила и нереална описна оценка за ученикот. Нашите податоци го негираат ваквиот став со што наставниците во праксата ги вклучуваат домашните задачи во портфолиото на секој ученик. Како предлог решение за овој случај е наставникот да не ги вклучува домашните задачи како дел од портфолиото.

Преку ова истражување дојдовме до несоодветни информации во однос на навремената информираност на учениците за тоа кои активности ќе бидат дел од нивното портфолио. Имено учениците за кој е и наменето портфолиото треба да бидат навремено информирани за тоа кои нивни активности ќе бидат

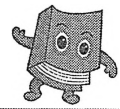

дел од нивното портфолио. Оваа констатација се потврдува со помош на податоците кои ги добивме од скалата на ставови на наставниците, но податоците од интервјуте за ученици ни го кажуваат спротивното. Односно 60% од испитаниците одговориле дека наставничката ги информира откако ќе ја завршат активноста дека таа ќе биде дел од нивното портфолио. Учениците треба да имаат сознанија за сите постапки и цели кои наставникот ги поставува за време на часот, па така и информациите за активностите кои ќе бидат дел од портфолиото треба да биде кажано јасно и навремено на сите ученици. Нашиот предлог решение за овој проблем е наставникот да ја разбере важноста и потребата од навременото информирање на учениците за тоа кои нивни активности ќе бидат дел од нивното портфолио.

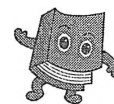

- 1) **Адамческа С.** (1996), *Активна настава*, Легис, Скопје;
- 2) **Ангеловска- Галевска Н.** (1998), *Квалитетни истражувања во воспитанието и образованието*, Киро Дандар, Битола;
- 3) **Anderson, McLaughlin, Vogt, DuMez, P. Hunter** (1998). *Professional Portfolio Models: Reflections Across the Teaching Profession*. Norwood, MA: Christopher-Gordon Publishers;
- 4) **Атанасоска, Т., Петрова Ѓорѓиева Е.** (2006), *Општа педагогија*, Битола: Педагошки факултет;
- 5) **Barton, J. Collins, A.** (1997) *Portfolio Assessment: A Handbook for Educators*. Dale Seymour Publications;
- 6) **Belanoff, P. & Dickson, M.** (1991). *Portfolios: Process and Product*. Poutsmouth: Heinemann;
- 7) **Bratanić, M.** (1997), *Susreti u nastavi*, Zagreb: Školska knjiga;
- 8) **Гогоска, Л.** (1997), *Дидактика*, Свезда, Скопје;
- 9) **Даниловиќ М.** (2004), *Утицај и можности информационо-комуникационих медија и технологија...*(Комуникација и медији у современој настави- Зборник трудова), Јагодина;
- 10) **Делчева-Диздаревиќ Ј.** (2006), *Прирачник за наставници*, Просветно дело, Скопје;
- 11) **Djordjevic, Z.** (1961), „*Ucenicko dosie u nasoj skoli*” Savezni zavod za proucavanje skolskih i prosvetnih pitanja, Beograd;
- 12) **Douglas Fisher, Nancy Frey** (1965) “*Checking for understanding: formative assessment techniqes for your classroom*” Alexandria, Virginia, USA: Association for Supervision and Curriculum Development;
- 13) **James H. McMillan** (2007) “*Classroom assessment: principles and practice for effective standardsbased instruction*” - 4th ed. Boston: Pearson Education, Allyn & Bacon;
- 14) **Камчева- Лакинска Б.** (1992), *Самостојна работа на ученикот во наставата*, Гоце Делчев, Скопје;

- 15) **Лабош Урошевић Л.**, (1981), *оценивање успеха и праћења напредовања уџеника*, Педагошки завод Војводине, Нови Сад;
- 16) **Лешковски И.** (2002), Педагошки речник, Друштво за книговодство и услуги, Скопје;
- 17) **L. Stool, D. Fink** (1996) *Changing our schools*, Great Britain;
- 18) **MacBeath, J., McGlynn, A.** (2002), *Self-evaluation, What's in it for schools?*, London: Routledge Falmer;
- 19) **Marko Stefanovic:** (2003) *Kreatologija*, Rijeka;
- 20) **Matenić- Požarnik B.**, (2000), *Ocenivanje učenja ali ocenivanje za uspešno učenje*, Ljubljana;
- 21) **McAllister, Lynn M.. and Hallam, Gillian Ties and Harper, Wendy's.** *ePortfolio as a tool for lifelong learning:* (2008) Contextualising Australian practice. In Proceedings of International Conference on Lifelong Learning 2008;
- 22) **McMillan, J.**, (2007). *Classroom assessment: principles and practice for effective standards-based instruction*, - 4th ed., Boston: Pearson Education;
- 23) **Nikola P.** (1972), *Vrednovanje rada osnovnih škola*, Jugoslovenski zavod za proučavanje školskih i prosvetnih pitanja, Beograd;
- 24) **Поповски, К.** (1998), *Успешен наставник* (самооценување и оценување), Просветно дело, Скопје;
- 25) **Поповски, К.** (2005), *Училишна докимологија*, Китано, Скопје;
- 26) **Поповски, К.** (2002). РЕЧНИК на термините од областа на оценувањето на постигањата на учениците, Македонска книга, Скопје;
- 27) **Sallis, E.** (1993), *Total quality management*, Philadelphia, Kogan;
- 28) **Трој Ф.** (1957), *Прилог питању проверивања знања и оценивања ученика у нашим школама*, Београд;
- 29) **Ценић Н. Стојан** (2000)- *Праћење и оценивање рада, успеха и развоја уџеника основне школе*, Уџителски факултет, Врање;

Статии од списанија, зборници и прирачници

- 30) Настава и учене во 21-от век, (2009), USAID, Скопје;
- 31) Наставникот и квалитетот на образованието (зборник на трудови од научна расправа), (2007), Дом на просветни работници на Република Македонија
- 32) Национална програма за развој на образованието на Р. М. 2005-2015, декември 2004;
- 33) Описно оценување- Група автори (2000), *Описно оценување*, Педагошки завод на Македонија, Скопје;
- 34) *Pedagoski resnik II* (1967), Beograd;
- 35) Примена на стандардите за оценување, (2008), (USAID), Скопје;
- 36) Прирачник- (2007) Примена на стандардите на оценување на учениците - материјали за обука на обучувачи
- 37) *Zbornik(2012)-Kvalitet u obrazovanju : izazovi I perspektive – Beograd: Institut za pedagogiju i andragogiju Filozofskog fakulteta*

Интернет извори

- 38) <http://www2.ed.gov/pubs/OR/ConsumerGuides/classuse.html>
- 39) <http://sites.google.com/site/eportfolioswp/>
- 40) <http://www.delicious.com/eportfolios/>
- 41) <http://www.delicious.com/eportfolios/>
- 42) <http://www.schools.pinellas.k12.fl.us/educators/portfolio.asp>
- 43) http://edutechwiki.unige.ch/en/Learning_e-portfolio "The influence of Portfolio media on student perceptions and learning outcomes."
- 44) www.pep.org.mk/mk/.../Pavlinka%20Veljanovska.pdf
- 45) <http://www.slideshare.net/VeraMilievi/portfolio-34093712>
- 46) <http://www.amle.org/Publicatio/WebExclusive/Assessment/tabid/1120/Default.aspx>
- 47) http://en.wikipedia.org/wiki/Summative_assessment

48) [http://www.academia.edu/3277870/Portfolio kao sredstvo evaluacije iskustva ucenja u nastavi](http://www.academia.edu/3277870/Portfolio_kao_sredstvo_evaluacije_iskustva_ucenja_u_nastavi)

49) <https://www.scribd.com/doc/61719535/1-Priracnik-Vrednuvanje-i-Ocenuvanje>

50) Портфолио као начин подстицања самовредновања и самовођеногу образовању <http://scindeks.ceon.rs/article.aspx?artid=0553-45690906588M&redirect=ft>

- **Чек листа**
- **Скала за проценка на ставови за наставници**
- **Скала за проценка на ставови за родители**
- **Протокол за неструктурирано интервју**

Прилози

ЧЕК ЛИСТА

Датум: _____

*Портфолиото е на наставник од
(заокружи)

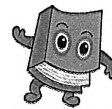
III

IV

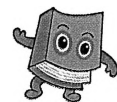
V

одделение;

*Портфолиото е на наставник од училиштето (дополни)

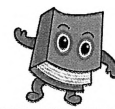
Портфолио		x	✓
1.	Портфолиото кое го води наставникот е достапно за увид;		
2.	Наставникот води портфолио за сите ученици во своето одделение;		
3.	Портфолиото е уредно, концизно и разбирливо;		
4.	Во портфолиото се содржани трудови на учениците по сите предмети;		
5.	Во портфолиото се содржани само наставни листови;		
6.	Во портфолиото се содржани цртежи;		
7.	Во портфолиото се содржани текстови и песнички кои ги изработиле учениците		
8.	Во портфолиото се содржани домашни изработки на учениците		
9.	Во портфолиото се забележува влијанието на родителите при изработката на домашните задачи;		
10.	Се забележува богато портфолио со успеси и признанија, каде се забележува улогата на наставникот во неговите севкупни успеси.		

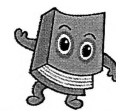
Скала за процена на ставови за наставници

Пред вас се наоѓаат низа тврдења за портфолиото. Вашата задача е да го изнесете степенот на вашето согласување, односно несогласување со секое тврдење. Низата од 1 до 5 одговара на 5 категории, со што вие треба да ја заокружите бројката која е најблиску до вашиот одговор во однос на тврдењето. Овде нема точни и неточни одговори, сите одговори се добри, само ако се искрени, ако се навистина она што мислите.

Реден бр.	Тврдења	Воопшто не се согласувам	Воглавно не се согласувам	Неодлучен сум	Воглавно се согласувам	Потполно се согласувам
1.	Им објаснувам на учениците што претставува портфолиото.	1	2	3	4	5
2.	Ги информирам учениците за тоа кои од нивните трудови ќе станат дел од портфолиото.	1	2	3	4	5
3.	Сметам дека не сум доволно компетентен/на за водење на портфолио.	1	2	3	4	5
4.	Потребна ми е обука за водење на портфолио од страна на Бирото за развој.	1	2	3	4	5
5.	Педагошко-психолошката служба треба да ми помага кога се соочувам со проблем при изработка на портфолиото.	1	2	3	4	5
6.	Домашните задачи треба да се дел од портфолиото на учениците.	1	2	3	4	5

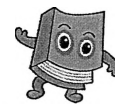
7.	Ги информирам родителите за тоа што е портфолио и која е неговата функција.	1	2	3	4	5
8.	Сметам дека портфолиото е во функција на оценувањето.	1	2	3	4	5
9.	Преку портфолиото најобјективно се вреднуваат активностите на учениците.	1	2	3	4	5

Скала за процена на ставови за родители

Пред вас се наоѓаат низа тврдења за портфолиото. Вашата задача е да го изнесете степенот на вашето согласување, односно несогласување со секое тврдење. Низата од 1 до 5 одговара на 5 категории, со што вие треба да ја заокружите бројката која е најблиску до вашиот одговор во однос на тврдењето. Овде нема точни и неточни одговори, сите одговори се добри, само ако се искрени, ако се навистина она што мислите.

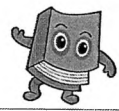
Реден бр.	Тврдења	Воопшто не се согласувам	Воглавно не се согласувам	Неодлучен сум	Воглавно се согласувам	Потполно се согласувам
1.	Информиран/а сум од страна на наставникот за тоа што претставува портфолиото.	1	2	3	4	5
2.	Постои конфузија кај моето дете во однос улогата на неговото портфолио.	1	2	3	4	5
3.	Му поаѓам на моето дете во изработката на домашните задачи кои стануваат дел од неговото портфолио.	1	2	3	4	5
4.	Портфолиото е во функција на оценувањето.	1	2	3	4	5
5.	Преку портфолиото најобјективно се вреднуваат активностите на улениците.	1	2	3	4	5

Протокол за неструктурирано интервју

Протоколот за неструктурирано интервју е наменет за учениците со цел да се испитаат нивните ставови и мислења за портфолиото.

Основно училиште	
Место на интервју	
Датум на интервју	
Интервјуиран	
Интервјуист	
Тек на интервјуто	Забелешки

Потсетник за интервјуирање

- Што е портфолио?
- Дали твојата наставничка ви кажала што е портфолио и зошто е тоа значајно?
- Кога те известува твојата изработка ќе стане дел од твоето портфолио?
- Дали мислиш дека преку портфолиото се гледа твојот вистински успех?
- Дали твоите домашни задачи стануваат дел од твоето портфолио?
- Дали за твоите домашни задачи ти помагаат твоите родители?